

ETELÄ-HÄMEEN VALKOHÄNNÄT 2015

Kuva: Juha Mäntysaari

Suunnitelma Etelä-Hämeen valkohäntäpeurakannan kehittämiseksi

Sisällys

Alkusanat	1
1. Valkohäntäpeuran alkuvaiheista ja nykytilasta Etelä-Hämeessä	2
Riistapäällikkö Jyri Rauhala ja riistapäällikkö (emeritus) Jouko Hakala	
2. Riistanhoitomenetelmät	8
Kenttäpäällikkö Ilkka Ala-Ajos ja riistanhoidonsuunnittelija Marko Muuttola	
Riistapeltojen ja ruokinnan järjestelyjen tekniikka ja tavoitteet	
3. Kannanarviointi	10
Toiminnanohjaaja Sisko Hakala ja varapuheenjohtaja Sirpa Kuhlström	
Erilaiset kannanarviointimenetelmät ja niiden sopivuus Etelä-Hämeen olosuhteisiin	
4. Valkohäntäpeurakannan valikoivan verotuksen periaatteet	14
Riistanhoidonneuvoja Markku Laulumaa	
Valikoivan verotuksen menettelytavat erityisesti kannan laatua korostavan urosverotuksen näkökulmasta, muut verotusperiaatteet ja verotuksen oikean mitoituksen lähtökohdat	
5. Kannanhoidon tavoitteet Etelä-Hämeessä	20
Riistapäällikkö Jyri Rauhala	
Kannanhoidon tavoitteet Etelä-Hämeessä sisältäen määrällisen, laadullisen sekä toteutumisen ajallisen määrittelyn	
6. Laillinen, turvallinen ja eettisesti hyväksyttävä metsästys	22
Riistapäällikkö Jyri Rauhala	

LIITTEET

1. Riistapeltojen ja ruokinnan järjestelyjen tarkennetut ohjeet
2. Valkohäntäpeurasaalit Etelä-Hämeessä riistanhoitoyhdistyksittäin 2011 – 2012
3. Riistanhoitoyhdistyskohtaiset valkohäntäpeuratiheydet 2011 - 2012

Lisämateriaaliksi suositellaan Ilkka Ala-Ajoksen ja Alekski Kokon opasta: **Valkohäntäpeuran iänmääritys**

Alkusanat

Valkohäntäpeura saapui Suomeen 1930-luvulla tiettyjen ja tunnettujen järjestelyjen tuloksena, ensimmäiset yksilöt sijoitettiin tarhaan Laukon kartanossa, Vesilahdessa. Jäljempää vaiheita ei tässä sen kummemmin kuvata, ihmetyksen voi kuitenkin näin jälkikäteen lausua siitä, että eläimet selvisivät tunnetuista vaikeista ajoista. Merkittävä syy tähän varmaankin oli asiaan sitoutuneiden henkilöiden osoittama huolenpito uusista riistaeläimistämme. Vuonna 1948 valkohäntiä tuotiin vielä muutama yksilö lisää. Oli tiinpä peuroista mitä mieltä hyvänsä, voitaneen kuitenkin todeta, että valkohäntäpeurojen onnistunut kotiuttaminen Suomeen on Euroopankin mittakaavassa historiallinen riistatalouden menestystarina.

Kädessäsi (tai tietokoneesi näytöllä), Hyvä Lukija, on suunnitelma Etelä-Hämeen valkohäntäpeurakannan kehittämiseksi. Suunnitelman nimeksi on annettu: ETELÄ-HÄMEEN VALKOHÄNNÄT 2015. Suunnitelman laatimisesta on päättänyt Etelä-Hämeen alueellinen riistaneuvosto syksyllä 2011. Päättäessään suunnitelman laatimisesta asetti alueellinen riistaneuvosto sitä valmistelevan ohjausryhmän, johon kuuluivat sen puheenjohtajana alueellisen riistaneuvoston puheenjohtaja Hannu S. Laine Hausjärveltä, varapuheenjohtaja Mikko Simola Hollolasta, alueellisen riistaneuvoston jäsen Erkki Lähde Forssasta, toiminnanohjaaja Sisko Hakala Urjalan riistanhoitoyhdistyksestä sekä Hämeen ELY-keskusta alueellisessa riistaneuvostossa edustava Jukka Muhonen Hämeenlinnasta. Esittelijöinä ja sihteereinä alueelliselle riistaneuvostolle ja ohjausryhmälle ovat toimineet toimistos sihteeri Sirpa Kuhlström ja riistapäällikkö Jyri Rauhala.

Tarve suunnitelman laatimiseen tuli ajankohtaiseksi noin kolme vuotta sitten, jolloin alettiin laajemmin havahtua siihen tosiasiaan, että peurakannassa on tapahtumassa nopea muutos. Taustalla oli jo useita vuosia toteutettu massiivinen metsästysverotus, jonka yksi keskeinen tarkoitus oli suitsia peurojen aiheuttamien kolareiden määrän pitkäaikaista kasvua. Kun tähän tehometsästyksen yhdistyi kasvava ilveksen aiheuttama poistuma kannasta, arvioitiin, ettei valkohäntäpeurakantamme pidemmän päälle kestä tätä yhdistelmää. Samaan aikaan kiinnittyi kasvava huomio kannan rakenteellisen verotuksen toteutumiseen, jossa alettiin aiempaa laajemmin nähdä puutteita ja suoranaisia virheellisyyksiä.

Pyydämme ystävällisesti lukijaa kiinnittämään huomionsa yhteen keskeiseen seikkaan: tämä suunnitelma ei ole valkohäntäpeuran kannanhoitosuunnitelma siinä mielessä kuin ymmärretään esimerkiksi vuoden 2012 lopussa valmistuva Suomen hirvikannan hoitosuunnitelma. Asiakirjana tämä on suppea ja tarkoitus on ollutkin Etelä-Hämeen alueellisen strategian määrittely ja käytännön toimenpiteiden linjaaminen. Erityisesti olemme halunneet antaa käyttökelpoisen työkalun alueemme metsästysoikeuden haltijoille ja riistanhoitoyhdistyksille valkohäntäpeuran kannanhoidon suunnitteluun.

Lopuksi haluamme lausua kiitoksen erityisesti niille kirjoittajille, jotka oman työnsä ohella ovat antaneet suuren panoksen tämän suunnitelman laatimiseen.

Riihimäellä 5.9.2012

Hannu S. Laine, puheenjohtaja

Jyri Rauhala, riistapäällikkö

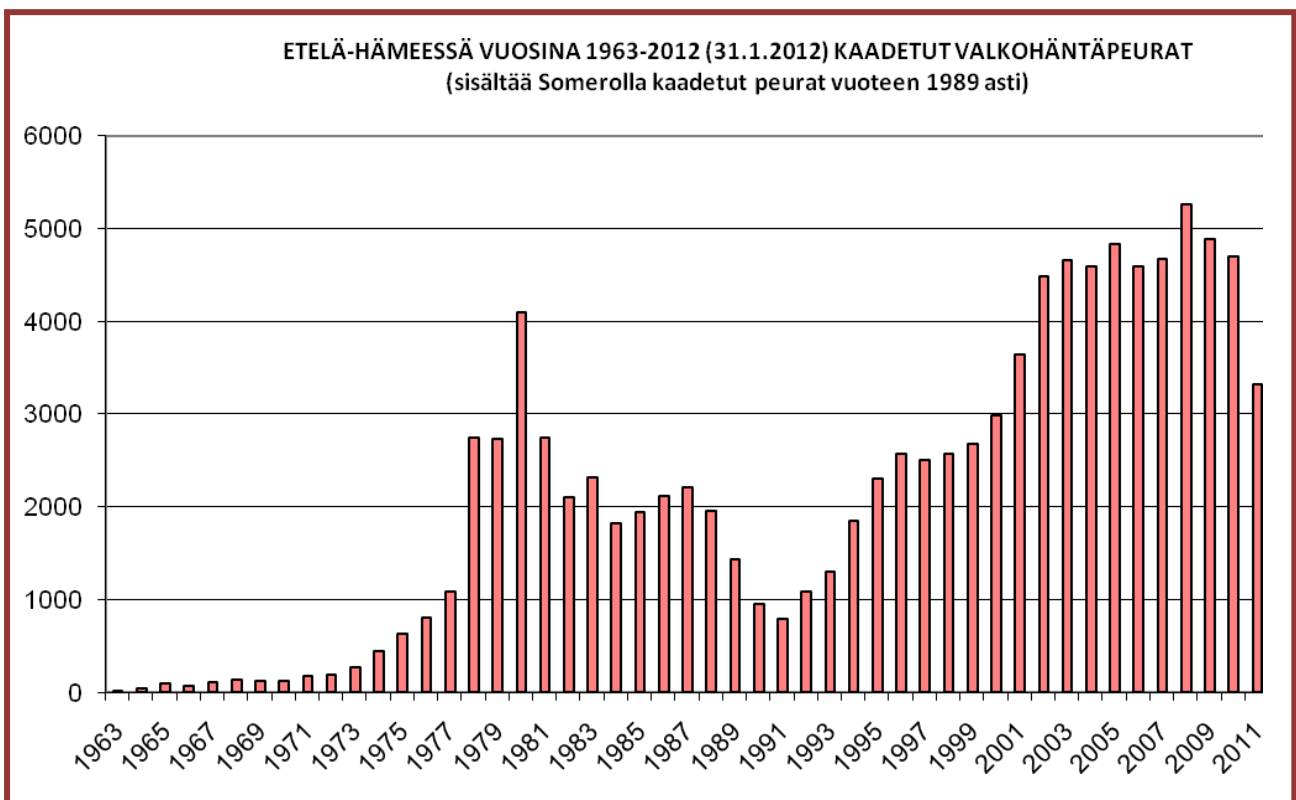
ETELÄ-HÄMEEN ALUEELLINEN RIISTANEUVOSTO

SUOMEN RIISTAKESKUS ETELÄ-HÄME

1. Valkohäntäpeuran alkuvaiheista ja nykytilasta Etelä-Hämeessä

Vuodesta 1963, viimeisen 50 vuoden aikana, on virallisten kaatotietojen mukaan Etelä-Hämeessä kaadettu runsaat 103,000 valkohäntäpeurayksilöä. Määrä ylittää selvästi samalla ajanjaksolla kaadettujen hirvien määrän. Samalta ajanjaksolta ei ole ainakaan kovin helposti saatavissa liikenteessä kuolleiden yksilöiden määrää, sen voi kuitenkin arvioida ylittävän 10,000 yksilöä. Muuta kuolleisuutta on vieläkin vaikeampi arvioida: talvet ovat varmasti näännyttäneet vähintään useita tuhansia yksilöitä ja osansa ovat otaneet pedot, ilves etunenässä. Etelä-Hämeessä arvioitiin keväällä 2011 ilvesten tappaneen talven ja edellisen syksyn aikana vähintään 700 – 800 valkohäntäpeuraa. Määrä ei tietenkään ole aina ollut tätä suuruusluokkaa.

Virallinen pyynti siis alkoi Etelä-Hämeessä varhain 1960-luvulla, mikäli tätä ennen oli kaadettu erilaisten poikkeuslupien turvin joitain yksilöitä, ei tästä ole tarkempia tietoja käytettävissä. Melko varmana voidaan pitää, että metsästystä kokeiltiin joissain vaiheissa myös ilman sen kummempia lupia, mutta siitäkään ei ymmärrettävästi ole erityistä dokumentointia.

Oheisesta graafista voidaan nähdä Etelä-Hämeen valkohäntäpeurasaaliin kehitys. Vuoteen 1989 saakka tilastoissa ovat mukana Someron riistanhoitoyhdistyksen alueet, tämän jälkeen Somero siirtyi silloisen Varsinais-Suomen riistanhoitopiirin toimialueeseen.

Valkohäntäpeurakanta Etelä-Hämeessä on käytännössä aina ollut voimakkaasti jakaantunut: kannan kasvu alkoi aikanaan voimakkaimmin lounaisalueelta ja nykypäivänäkin jako on erittäin selvä. Valtaosa valkohäntäpeuroistamme sijoittuu Etelä-Hämeen (Helsinki-Tampere moottoritien) länsipuolisille alueille. Arvioidut erot alueellisissa tiheyksissä ovat enimmillään noin kolmekymmenkertaisia. Eniten eläimiä on perinteisesti ollut Urjalassa, jossa myös kaatomäärät ovat lähes aina olleet toimialueen suurimmat.

Esimerkkinä tästä liitteessä 2. metsästyskauden 2011 – 2012 metsästyksen tulos riistanhoitoyhdistyksittäin. Liitteessä 3. esitetään kannanarvio riistanhoitoyhdistyksittäin metsästyskauden 2011 – 2012 jälkeen. Jo näiden liitteiden kertomasta voidaan konkreettisesti nähdä täysin erilaiset valkohäntäpeurakantaan liittyvät asetelmat Etelä-Hämeen eri alueilla.

Metsästyksestä ja riistanhoidosta

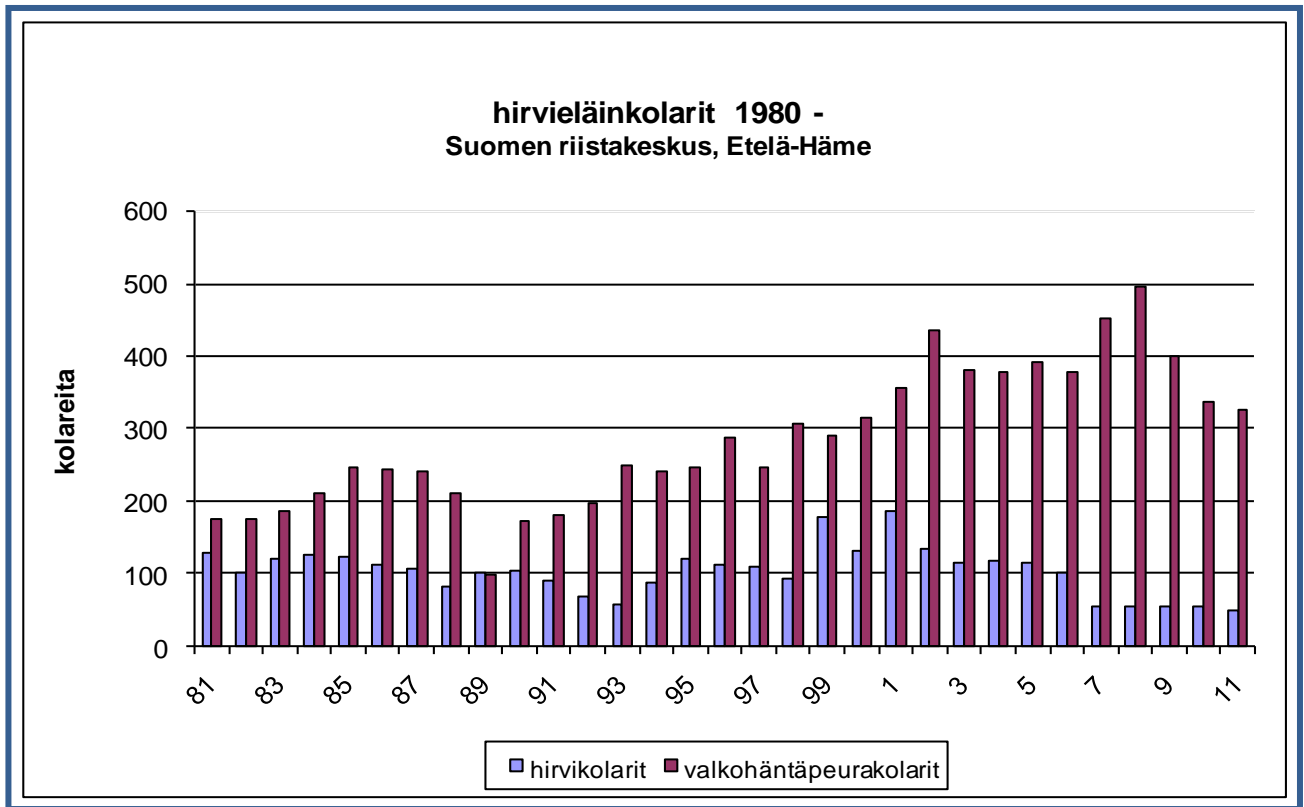
Nykypäivän **metsästyksen** valossa voi monilla nuoremmilla metsästäjillä olla ihmettelemistä entisaikojen järjestelyistä. Nykyäänhän meillä on laajasti jo käytössä erilaisia vahtikoppeja, osa kalustuksineen ja lämmityksineen suorastaan ylellisen oloisia. Eläinten liikkeitä seurataan tätä nykyä jo massiiviseksi luonnehdittavalla riistakameraverkostolla. Vasta vuoden 1993 metsästyslain uudistuksessa tehtiin mahdolliseksi hyödyntää pyynnissä ajavaa koiraa, jota virkaa käytännössä ovat käytettävän koiran säkäkorkeusrajoituksesta (28 cm) johtuen hoitaneet lähinnä tehokkaat mäyräkoirat. Uskalletaan varmaankin todeta tämän aikakauden tuottaneen lyhyessä ajassa monipuolista seuruemetsästyskulttuuria, jossa yhden metsästystapahtuman aikana voidaan parhaimmillaan metsästä monia eri riistalajeja hyvällä menetyksellä ja hallitusti.

Ennen oli kuitenkin toisin: vahtimismetsästyksen asema ei aina ole ollut niin vahva kuin voisi nykyajan perusteella kuvitella. Sitä on aina toki harrastettu, alkuaikoina enimmäkseen ladoista tai vain kuusen juurelta pellon reunassa. Vähin erin siirryttiin myös erilaisiin tikasrakennelmiin ja lavoihin/torneihin, joilla päästiin irti maanpinnasta. Myös monenlaisia ”häkkyröitä” saatettiin käyttää näkösuojina. Pyyntilupamäärien ollessa aiemmin vähäisiä, ei vahtimismetsästystä aina katsottu joka paikassa hyvällä: nähtiin, että seurueen voimin tapahtuva ajometsästys antaa useammalle mahdollisuuden osallistua jahtitapahtumiin ja näin ollen painotettiin myös metsästystapahtuman sosiaalista luonnetta. Tämä on nykyäänkin varsin helppo ymmärtää, koska metsäkauriin metsästyksen vähitellen alkaessa on havaittu tietyillä alueilla aivan vastaavaa ajattelua.

Varhaisissa ajometsästyksissä otettiin suoraan mallia hirvijahdistista ja saatiinhan eläimet siten monesti metsästäjän näkyville. Kaikki oli kuitenkin suhteellisen uutta, jolloin ei aina innostuksen vallassa ymmärretty, ettei valtavalla nopeudella pitkiä loikkia ottavia peuroja olisi pitänyt yrittääkään ampua. Seurauksena oli tietenkin ohilaukauksia, eläinten haavoittamisia ja on kerrottu myös metsästystapahtumien turvallisuudenkin joiltain osin olleen varsin kyseenalaisen.

Myös **riistanhoidossa** on tapahtunut muutos vuosien saatossa: alkuaikoina eläinten talviruokinta oli luonnollisesti nykyistä vähäisempää, myöskään sen kattavuutta ja säännöllisyyttä ei voi verrata nykyiseen. Metsästäjien hyvin tavallista talkootyötä oli aiemmin lehtikerppujen tekeminen riistanruokintataroituksiin ja kerppuja myös paljon valkohäntäpeuroille tarjottiin. Ravintoarvoltaanhan ne eivät ole kovin erityisiä ja vähitellen todettiin heinän, viljan ja erityisesti juuresten olevan parempia. Heinän ja viljan ajan arvioidaan kuitenkin laajemmin alkaneen joskus 1970-luvun puolivälissä. Edelleen ovat muistissa jotkut noiden aikojen vaikeat talvet, jotka silloisen talviruokintakulttuurin aikoina olivat peuroille varsin hankalia. Juuresruokinnan läpilyönti ajoitetaan Etelä-Hämeessä kutakuinkin 1970-loppupuolelle. Kun valkohäntäpeuran hoito noina aikoina keskittyi erityisesti riistanhoidollisiin kysymyksiin, nähtiin tämä myös silloisessa Etelä-Hämeen riistanhoitopiirissä erityisen tärkeänä: riistanhoitopiiri hankki tuolloin merkittäviä määriä juuresia (kuormatolkulla), joita jaettiin metsästysseuroille tarkoituksessa edistää ja neuvoa taroituksenmukaista riistanhoitoa. Nykypäivän riistanhoitoa esitellään laajemmin tuonnempana.

Valkohäntäpeurojen aiheuttamia vahinkoja tai niiden estämistä ei kovin laajasti tämän suunnitelman yhteydessä käsitellä. Alla nähtävästä graafista nähdään valkohäntäpeuran aiheuttamien kolarien kehitys, vertailun vuoksi samassa kuvassa nähdään myös hirvikolarien kehitys.

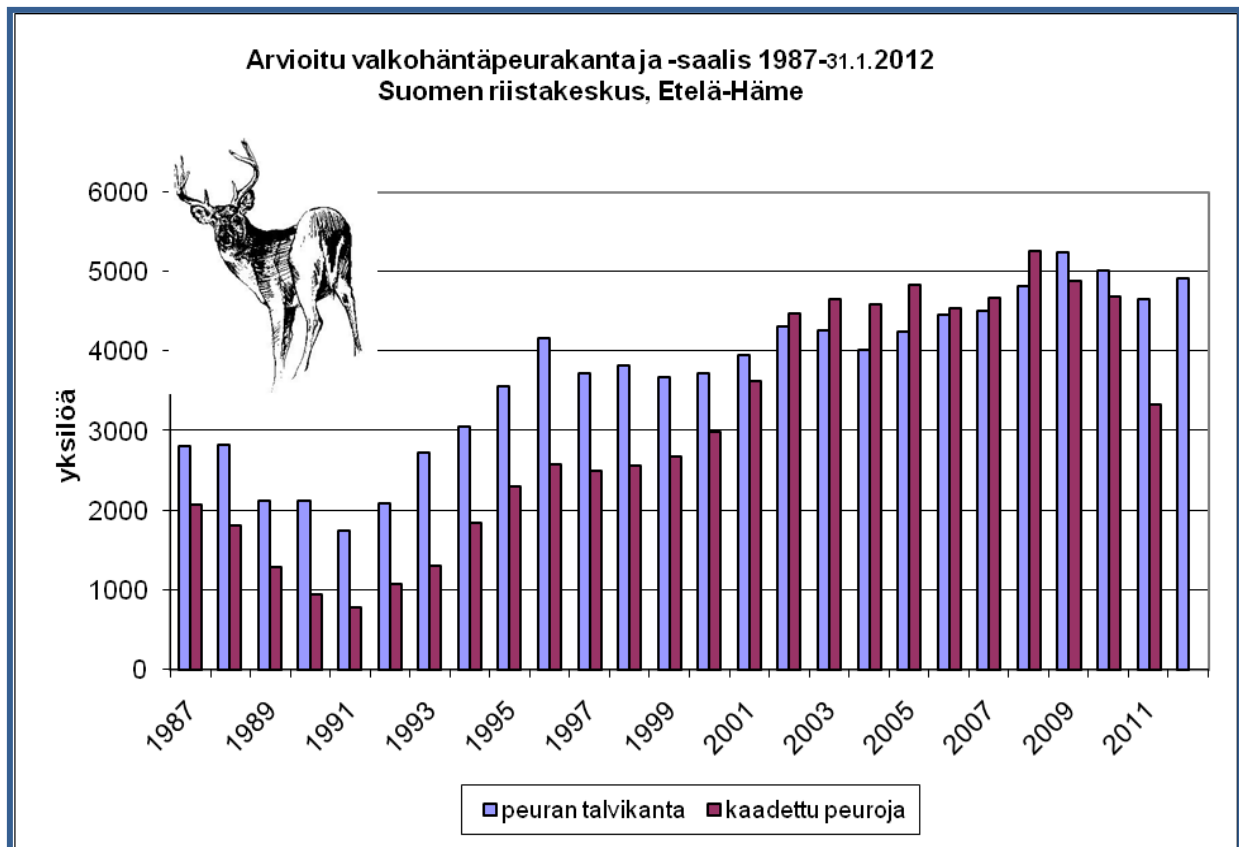

Nykypäivän saalis rakenteeltaan ja määrällisesti

Uudenpien aikojen valkohäntäpeurasaaliille on ollut tyypillistä pukkypainotteisuus aikuissaaliissa sekä vasojen merkittävä osuus kokonaissaaliissa. Vasojen osuus on useina vuosina ollut 55 – 60 % kaikista kaadetuista eläimistä. Pyynnin toteutus edellä kuvatulla yleisperiaatteella toimi kohtuullisen hyvin kasvavan eläinkannan aikana. Sen sijaan aivan viime aikoina kun kaadettujen eläinten määrä on hiponut kestävyysrajoja ja samanaikaisesti liikenteen ja ilvesten osuus on kohdistunut vahvasti nuoriin eläimiin, on tiettyjä vaikeuksia ollut seurauksena.

Tämä lähes puhtaana lihantuotantomallina kuvattu menettelytapa on siis tietenkin tuottanut paljon nuoria yksilöitä metsästettäväksi, mutta samanaikaisesti näihin on kohdistunut suuri hävikki sekä ilvesten saaliina että liikenteessä.

Lisäksi on todettava, ettei lihantuotantomallia toteutettaessa ole saatu aikaan toivottua pukkikannan laadun kehitystä.

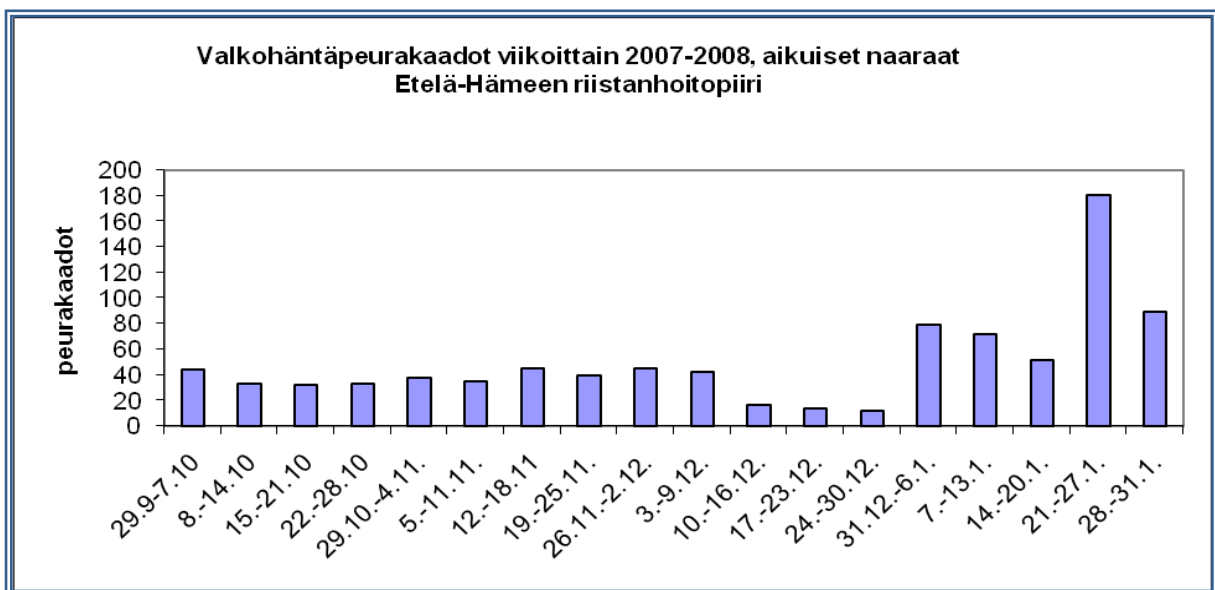
Oheisesta graafista nähdään Etelä-Hämeen peurasaaliin ja metsästyksen jälkeen vuosittain tehdyn kannanarvion kehitys. Merkittävä muutos huomataan vuosien 2008 ja 2009 välillä: tuolloin päättyi peräti seitsemän vuotta kestänyt kehitys, jonka aikana vuosittain kaadettujen eläinten määrä oli suurempi kuin arvioitu talvikanta! Tällainen ei tietenkään tosiasiallisesti voinut olla mahdollista vaan, metsästyksen jälkeen jäljelle jääneen talvikannan on täytynyt olla selvästikin arvioitua suurempi noina vuosina.

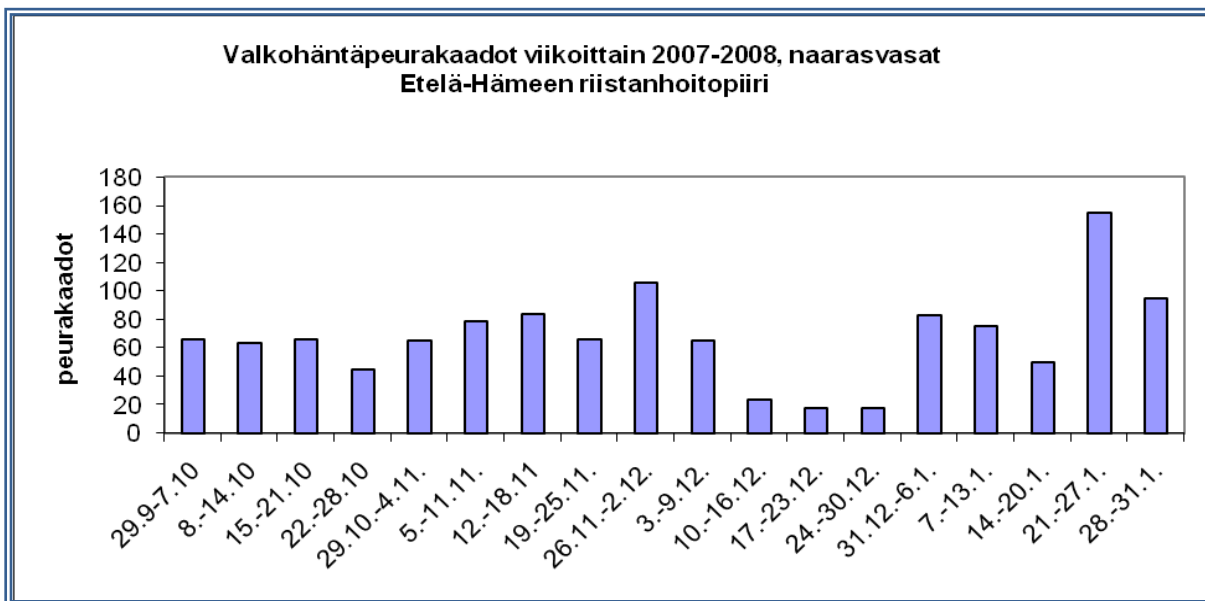
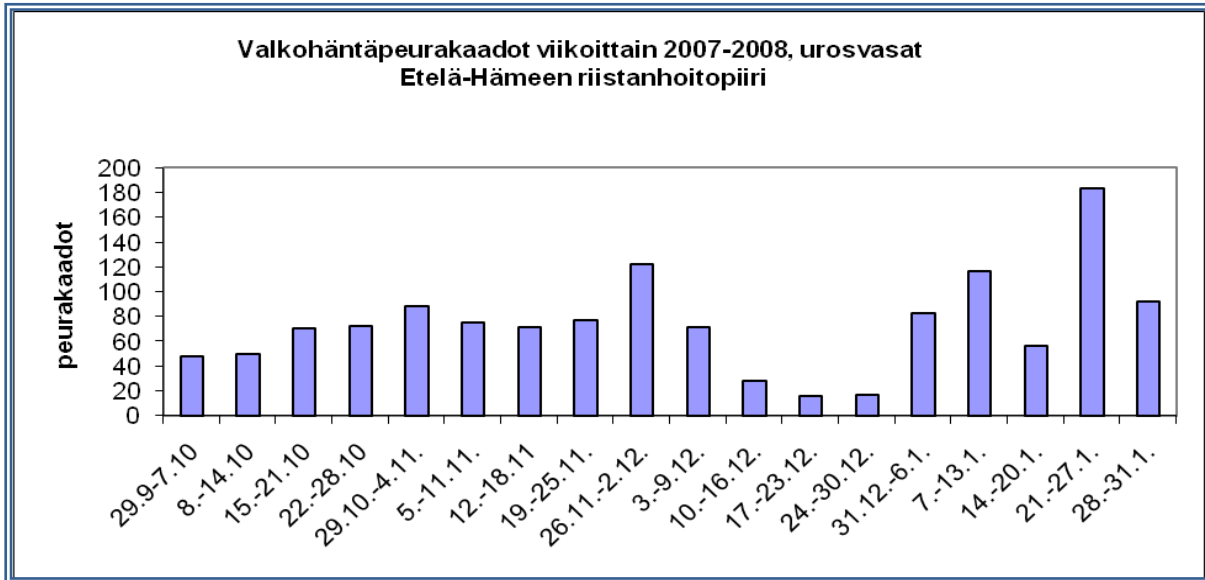
Mitä sitten tapahtui vuosina 2008 ja 2009? Eräs selitys on se, että voimakkaan metsästysverotuksen, liikenteen ja ilvesten yhteisvaikutus alkoi lopulta tehotta. Tarkasteltaessa aiempaa graafia peurakolarien kehityksestä, huomataan (miten sattuikaan!) peurakolarien määrän alkaneen vähentyä vuoden 2008 jälkeen. Miten selitämme kuitenkin sen, että peurakolarien määrän vähennyttyä melko tarkkaan kolmanneksella vuoden 2008 jälkeen, ei kannanarvion kehitys kuitenkaan selitä tätä? Jokin tekijä on selvästi ainakin jossain määrin vääristänyt kannanarviota. Eivät tiedonkeruujärjestelmät silti ole kelvottomasti toimineet: sekä kolaritilasto että talvikanta/saalis – tilasto toisistaan riippumattomina lähteinä kuitenkin ajoittavat muutoksen ajankohdaksi juuri vuodet 2008 – 2009. Yleinen käsitys tällä hetkellä on se, että juuri kannanarvion tarkentaminen metsästyksen suunnittelun perustana on eräs peurakantamme hoidon kehitettäviä ydinalueita.

Metsästyksen vuosittainen kehittyminen

Valkohäntäpeuran metsästystä väritti suurimman osan 2000-luvun ensimmäistä vuosikymmentä kysymys peurakolarien kasvusta, jota ei näytetty pystyvän hillitsemään. Myös lupaviranomainen oli tuolloin sen tilanteen edessä, että metsästyksen tehostaminen oli keskeinen asia, jota monissa kokouksissa ja muissa tilaisuuksissa painokkaasti korostettiin.

Myös silloinen Metsästäjien Keskusjärjestön edustajakokous teki monia esityksiä toimenpiteistä säännösten muuttamiseksi, jotta peurakannan verotukseen olisi saatu lisää tehoa. Tuolloin keskusteltiin mm. metsästysajan aikaistamisesta syyskuun alkuun metsäkauriin tavoin, koska peurakolarihuipun tiedettiin säännöllisesti saapuvan loppusyksystä ja tarve syyskannan nopealle vähentämiselle oli polttava. Lisäksi esillä oli esimerkiksi naaraiden vasuojasäännösten lieventäminen. Tuolloin myös laadittiin esitysten tueksi monenlaisia selvityksiä, joista esimerkkinä peurasaaliin ajallinen jakautuminen metsästyskauden aikana. Tämä selvitettiin kauden 2007 – 2008 ajalta ja tulokset esitetään seuraavassa Etelä-Hämeen osalta:

Vasojen osalta havaitaan, että eroa kaatojen kertymisessä pukkivasojen ja naaraiden välillä ei käytännössä ole. Sen sijaan aikuisten peurojen osalta nähdään selvää vaihtelua: naaraskaatojen piikki tulee metsästyskauden loppupäässä. Tämä johtunee ainakin osaltaan siitä, että kauden aikana kaadetut vasat ovat jättäneet naaraat ilman lain tarjoamaa suojaa. Osittain kyse on myös siitä, että kaatojen painotuttua alkukaudesta pukkeihin ovat metsästäjät tasapainottaneet saaliin koostumusta suuntaamalla ampumisen tarkoituksella naaraisiin.

Aikuisia pukkeja näyttää kaatuvan varsin tehokkaasti marraskuun-joulukuun vaihteen aikana. Kiima-ajan väistyessä nälkä ilmeisesti houkuttelee pukeit joukolla ruoan ääreen, jolloin niitä sitten saaliiksikin tulee.

2. Riistanhoitomenetelmät

Yleistä

Valkohäntäpeura kuuluu metsäkauriin tavoin niin sanottuun tarkkaan ravintonsa valikoivien pienten hirvieläinten lajiryhmään. Tähän ryhmään kuuluvat hirvieläimet eivät kykene hyödyntämään karkeaa sellupitoista heinäravintoa kuten naudat ja lampaansukuiset. Tarkka ravinnon valikointitapa edellyttää niiltä erityisesti kesä- ja syyskaudella mutta myös talvella useita ruokailukertoja vuorokaudessa.

Karkeamman ravinnon käyttäjiin eli niin sanottuun välityyppiin lukeutuvat muun muassa kuusi- ja metsäpeura sekä saksanhirvi. Kaikkein eniten sellupitoista ravintoa pystyvät ruoansulatuksessaan hajottamaan nautaeläimet, jotka tankkaavat kahdesta kolmeen kertaan vuorokaudessa.

Valkohäntäpeurojen rasvavarastot ja hyvä yleiskunto muodostuvat pääsääntöisesti kesän ja syksyn aikana. Kesällä energiaa kerätään monipuolisesti luonnonlaitumien kasvillisuudesta ja syksyn aikana lisäksi riistapelloilta.

Talveen saavuttaessa valkohäntäpeurojen pötsin rakenteelliset ja fysiologiset muutokset asettavat niiden talviruokinnalle omat reunaehdonsa. Peurojen talviruokinta onkin lähinnä niiden perusenergiahuoltoa. Eläinten ravintofysiologisilla ehdoilla tapahtuvalla ruokinnalla voidaan kuitenkin edesauttaa niiden yleiskunnan ja siten myös tuottokyvyn säilymistä kevään lisääntymiskauteen.

Vaikka luonnonvaraisen kasvillisuuden laatu ja määrä ovat tärkeimmät valkohäntäpeurojen yleiskuntoon vaikuttavat tekijät, ovat riistapelot käytännöllinen ja paikkansa ansainnut menetelmä niin kesä-, kuin syys- ja talviravinnon monipuolistajana sekä eläinten liikehdinnän ja ravinnonkäytön ohjauksessa.

Riistapelloilla ja talviruokinnalla parannetaan samalla myös edellytyksiä peurakannan laadun ja määrän arvioinnille sekä valikoivalle metsästykselle. Hoitokohteiden järkevällä sijoitetuilla voidaan ehkäistä myös peurojen aiheuttamia liikenne- ja muita vahinkoja.

Luonnolliset ravintokohteet

Valkohäntäpeurojen luonnossa käyttämä ravinto koostuu lukuisista eri kasveista ja kasvinosista. Heinäkasvit ja ruohot, varvut, pensaiden ja puiden lehdet, usein maitohorsma, marjat ja omenat sekä sokeri-juurikkaat ja viljan siemenet kuuluvat sen eri vuodenaikaisravintoon.

Talvisin erityisesti katajan, mutta myös männyn neulasilla ja vuosikasvaimilla sekä pihlajan, haavan ja pajujen versoilla voi sen ravinnossa olla suurikin merkitys. Naavaa peurat syövät mielellään niiden sisältämän antibioottisten aineiden ja runsaan c-vitamiinin vuoksi. Valkohäntäpeura käyttää ruokailupuuhissaan tehokkaasti sorkkia. Se kaivaa lumen alta mustikan ja puolukan varpuja, heinäkasveja ja jäkälää sekä sieniä. Erityisen perso se on esimerkiksi syysrukiin oraalle ja erilaisille juureksille sekä riistapellossa tuotetulle puna- ja persianpilalle tai rehujuures-rapsi-kaura-seokselle.

Valkohäntäpeurat käyttävät sorkkiajan valikoidessaan parhaita kasvinosia.

Kuva: Marko Muuttola.

Riistapellot

Riistapellojen paras käyttöaste ja hyöty peuranhoidossa saavutetaan sijoittamalla pellot valkohäntäpeurojen luontaisiin elinympäristöihin, erityisesti peurojen tunnettuihin talvehtimisalueisiin tai niiden välittömään läheisyyteen.

Tuoreiden, hieman mäkkien kangasmetsien ja lehtomaisten kohteiden ympäröimät peltoheittot tai näiden metsätyyppien välitön läheisyys tarjoavat peuroille luontevan elinympäristön ja riistapellon, kuten talviruokintatarjonnan aktiivisen käyttömahdollisuudenkin. Laaja-alaiset kuivat kankaat tai suoalueet eivät yleensä ole peurojen elinympäristöjä vaan lähinnä läpikulkualueita.

Peurakolarien välttämiseksi riistapellot tulisi aina perustaa riittävän etäälle vilkasliikenteisistä teistä. Seutu- ja yhdysteistä etäisyys tulisi olla mieluiten kaksi kilometriä. Tätenkään ei voida estää peurojen teiden ylityksiä mutta riistapellot sitovat varsinkin syyskauden aikana erityisesti naaraita vasoinen magneettina toimivien rehukasvustojen tuntumaan.

Lähtökohtaisesti riistapelloiksi soveltuvia viljelykohteita ovat viljelemättömät tai aktiivisesti viljelemättömät, maatalouden eri tukimuotojen ja sopimusten ulkopuolelle jääneet kohteet kuten pienet, hehtaarin-parin kokoiset metsäpellot. Näillä kohteilla toimiessa ei olla sidoksissa tukiehtojen mukaisiin rajoituksiin. Kylvöajankohdat ovat vapaat ja kasvin suojeleaineiden käyttö voidaan suorittaa tarvittaessa, vaikka joka vuosi.

Riistakamerakuvat:
Suomen riistakeskus, Laitilan
toimipiste

Maatalouden nykyiset sopimusmuodot erityistukineen mahdollistavat peltokohteiden sijainnista ja maanomistajan tukisopimuksista ja mielenkiinnosta riippuen riistarehujen tuoton myös valkohäntäpeuroille. Mahdollisuuksia toteutukseen tarjoavat muun muassa Luonnonhoitopelto- riista nimikkeellä toteutettavat, EU tukikelpoiset viljelyhankkeet. Tähän tarkoitukseen soveltuvista kohteista kannattaa neuvotella viljelijä-maanomistajan kanssa.

3. Kannanarviointi

Valkohäntäpeuran kannanarviointi luo pohjan verotuksen suunnittelulle niin määrällisesti kuin rakenteellisesti. Tavoitteiden mukaista kannanhoitoa voidaan lähteä rakentamaan, kun tiedetään alueen peurakannan koko ja myös mahdollisimman paljon kannan rakenteesta. Valkohäntäpeurakannan kasvu ydinalueilla on näihin päiviin asti ollut niin voimakasta, että kannanarviointiin ei ole ollut tarvetta erityisesti paneutua.

Nyt olemme vaiheessa, jossa teho- kas metsästysverotus yhdistettynä ilveskannan voimakkaaseen lisääntymiseen on muuttanut tilanteen lyhyessä ajassa. Jatkossa kannan kehityksen seuraamisen tärkeä työväline on laadukas kannanarviointi. Pelkällä takaisinlaskennalla emme enää saa suunnittelussa tarvittavaa tietoa. Kannanarviointi on haasteellista ja siihen tarvitaan toisiaan täydentäviä ja tukevia arviointimenetelmiä. Metsästysseuroista löytyy kaikki tarvittava tieto ja osaaminen, nyt on aika ottaa ne käyttöön.

Ilveksen saalis

Kuva: Juha Mäntysaari

Jahdin päättymisen yhteydessä tehtävä kanta-arvio

Saalisilmoituksen yhteydessä ilmoitettu arvio lupa-alueelle jääneestä peuramäärästä on tällä hetkellä se tärkeä tieto, josta muodostuu talvikanta-arvio niin riistanhoitoyhdistyksen kuin koko Etelä-Hämeen alueelle. Tämän arvion tekemiseen pitää metsästäjien panostaa kaikki se tieto, jota lupaosakkailta on oman alueensa peuroista. Yhteisluvuissa osakkaiden tulee tehdä yhteistyötä ja arviointia seurojen raja-alueiden mahdollisten päällekkäisyyksien poissulkemiseksi.

Peurajahti jatkuu lähes poikkeuksetta kaikilla luvansaajilla jahtikauden loppuun asti, ja siten arviot jäävästä peurakannasta annetaan ajallisesti samaan aikaan. Pitkän jahtikauden aikana saadaan tietoa eri ruokinta- ja/tai käyttäyspaikoilla käyvistä peuroista. Valikoiva verotus tuottaa tietoa peurakannasta ikään kuin sivutuotteena, koska käyttäyspaikalla vierailevia yksilöitä tarkkaillaan ja pyritään saamaan saaliiksi suositusten mukainen peura. Aiemmin yleisestikin käytössä ollut metsästystapa; ammutaan ensimmäinen käyttäyspaikalle saapuva laillinen peurayksilö, ei tuota kovin paljon tietoa kohteen todellisesta peuramäärästä, saati sitä millaisia peuroja ne ovat.

Jotta seuran antama kokonaisarvio alueensa peurakannasta olisi mahdollisimman oikea, se vaatii tiedon keräämistä, yhteenvetoa ja analysointia. Seuran metsästysalueen jakaminen lohkoihin ruokinta- tai käyttäyspaikoittain auttaa hahmottamaan asiaa. Jos nämä lohkot arvioituine peuramäärineen vielä merkitään seuran metsästyskartalle, päästään paremmin pohtimaan kokonaiskuvaa. Kokonaisarviossa pitää pyrkiä huomioimaan peurojen liikkuminen yksittäisten käyttäyspaikkojen välillä, joka saattaa vaihdella paljonkin ilvesten vaikutuksesta tai lumiolosuhteiden muuttuessa. Metsästäjät tunnistavat myös paksun lumen aikaan tapahtuvan peurojen laumautumisen tietyille alueille, otollisempiin elinolosuhteisiin.

Metsästysaikana saaliiksi saatujen vasojen määrän kautta voidaan arvioida, kuinka monta peuralehmää on tarvittu tuon vasamäärän tuottamiseen. Tällaisen ”taaksepäin” laskennan avulla naaraiden määrä osittain konkretisoituu. Peurapukkien tunnistettavuus kasvaa sarvien koon myötä. Kiima-aikaan pukkien kulkemat matkat ulottuvat varmasti useammalle käyttäyspaikalle, siksi tunnistettavien yksilöiden osalta täytyy tehdä tarkistuksia.

Ruokintapaikalle viedyn rehun kulutus kertoo kokeneelle metsästäjälle rouskuttelijoiden määrästä, jotka joskus saattavat olla myös ruokailutavoistaan helposti tunnistettavia hirviä. Vähälumisena talvena peurojen ajometsästystä, joko miesajona tai mäyräkoirilla, voidaan toteuttaa vielä tammikuulla. Jahtipäivän aikana kertyy peurahavaintoja, joiden yhteenveto päivän päätteeksi kannattaa kirjata muistiin. Kun seurakohtaisessa arvioinnissa huomioidaan vielä jahtikauden aikana liikenteessä kuolleet peurat ja suurpeurojen aiheuttamat tappiot, tarkentuu tieto peuramäärästä. Jäävän kannan arviota annettaessa tulee ajallisesti pitäytyä pyydettyyn ajankohtaan eli alueen peurakantaan jahdin päättyessä.

Kaiken kaikkiaan jäävän kannan arvioinnissa tulee ottaa huomioon useita osatekijöitä ja niiden pohjalta rakentaa mahdollisimman tarkka arvio. Jos aina vain arvioimme pelkästään peurakannassa tapahtunutta muutosta; enemmän tai vähemmän kuin edellisenä jahtikautena, emme paneudu riittävästi kannan todelliseen kokoon.

Metsästyskauden aikana kertyy tietoa käyttäyspaikoilla käyvistä peuroista.

Kuva: Sisko Hakala

Riistakamerat

Ruokintapaikkojen seuraamisessa riistakamera on hyvä lisä, kunhan kuvien tulkinnessa säilytetään asianmukainen kriittisyys.

Riistakamerakuvien avulla on mahdollista arvioida kohteella käyviä peuroja. Kuvista saa tietoa vasojen määrästä, myös peurapukkien tunnistaminen on suhteellisen helppoa. Eri kehitysvaiheessa olevien peurapukkien määrä kertoo jo sinällään kannan vahvuudesta ja rakenteesta.

Riistakameran ottamien kuvien suuri määrä saattaa tehdä arvioinnista työlästä. Tarkastelua kannattaa rajata tiettyihin kellonaikoihin ja vertailla päivittäistä tai viikoittaista muutosta.

Jos kameroita voidaan asettaa seuran alueella useammalle ruokintapaikalle, saadaan samoihin aikoihin eri kameroihin tallentuneista peurakuvista jo erittäin hyvää tietoa. Etenkin harvemman kannan alueilla riistakameroilla voidaan tarkistaa mahdollisia päällekkäisyyksiä.

Kun kamerat asetetaan ruokintapaikoille joiden välillä peurat jälkihavaintojen perusteella kulkevat, voidaan kuvia ja erityisesti niiden ajankohtia vertailemalla päästä oikeaan kanta-arvioon. Kohtuullisen seurantajakson jälkeen kamerat voidaan siirtää uusille ruokintapaikoille.

Maalaskenta

Maaliskuun ensimmäisenä viikonloppuna tehtävä suurriistan maalaskenta antaa peuran osalta käyttökelpoista tietoa vain harvan kannan alueilla, joissa on mahdollista laskea yksittäisiä jälkiä.

Laskenta voidaan toteuttaa ruokintapaikkojen läheisyydessä ja peurojen kulkureiteillä. Peuratiheyden noustessa on mahdotonta tehdä luotettavaa laskentaa peurojen käyttämiltä, kovaksi tallatuilta poluilta.

Laskentaviikonlopun lumiolosuhteet vaikuttavat merkittävästi laskennan onnistumiseen. Jos edellisestä kunnan lumisateesta on ehtinyt kulua paljon aikaa, maastossa saattaa olla jälkiä runsaasti. Maalaskennan vuosittain ehkä paljonkin vaihtelevat laskentaolosuhteet aiheuttavat väistämättä arviointivirheitä. Tämä on huomioitava kahden peräkkäisen vuoden vertailussa. Useamman vuoden laskentatulokset kertovat peurakannan kehityssuunnan.

Kevätlaskenta

Keväistä pelloilta laskentaa toteutettiin Etelä-Hämeessä riistanhoitopiirin toimesta jo 1970-luvulla. Tämä laskentatapa on oikea-aikaisesti ja järjestelmällisesti toteutettuna hyvä menetelmä selvittää peurakan-
nan kokoa, etenkin vahvemman kannan alueilla. Kevätlaskenta soveltuu hyvin peltovaltaisille alueille.

*Kevään ensimmäiset
vihreät houkuttavat
peurat pelloille.*

Kuva: Juha Mäntysaari

Laskentaa voidaan tehdä myös pienemmillä kuvioilla, otantaluonteisesti. Näin saadut tiedot osaltaan vahvistavat mihin suuntaan peurakanta on menossa. Laskennan idea on sen jatkuvuus, peräkkäisinä ke-
väinä tehdyt laskennat ovat helposti vertailtavaa tärkeää tietoa kannanarvioinnin tueksi.

Jahdin päättymisen jälkeen tehtyä kannanarviointia ja kevätlaskennan tuottamaa tietoa tulee vertailla huolella. Laskenta-alueen peuramäärää voi nostaa peurojen siirtymä, joka korostuu alueilla, jossa talvi-
ruokintaa jatketaan tunnollisesti kevään tulon asti. Vahva talviruokinta kerää peurat yllättävän laajalta alueelta ja ne palaavat takaisin ”kesälaitumilleen” vasta laskenta-ajan jälkeen. Keväisen laskennan tulok-
sessa näkyy mahdollisesti myös kovan lumitalven vaikutus ja ilveksen saalistuspaineen aiheuttamat tap-
piot peurakannassa.

Kevätlaskenta on yksinkertainen toteuttaa, mutta vaatii laskentaan osallistuvilta vähän aikaa, vaivaa ja ennakkotyötä. Laskennan onnistumisen kannalta oleellisinta on pystyä määrittämään ajankohta, jolloin peurat tulevat lumien lähde-
ttyä ruokailemaan joko heinä- tai orasmaille. Tilanteen kehitystä on seuratta-
va viikon verran; tuona aikana on helppo nähdä miten peurojen määrä ilta illan jälkeen lisääntyy. Sään muutokset vaikuttavat oleellisesti oikean laskenta-ajankohdan täsmentymisessä, mikäli tulee kylmiä päi-
viä, tilanne ei etene. Lounais-Hämeessä laskenta-ajankohta on kuitenkin lähes poikkeuksetta osunut vii-
koille 15–16. Peltoalueita, joissa peurat käyvät, on seurattava tarkasteluiltoina noin klo 19.30 alkaen ja jatkettava pimeän tulon asti. Kun ensimmäiset vihreät versot ovat nousseet peltoon ja ilma on muuttu-
nut riittävän lämpimäksi, alueen peurat ovat pellolla ruokailemassa. Tämä kevään hetki kestää vain kaksi, kolme päivää, sen tähden ajoitus on erityisen tärkeä!

Sopivan ajankohdan tultua hälytetään seuraavalle illalle riittävä määrä autopartioita, joille on ennakoon sovittu tietyt reitit, kuitenkin niin etteivät rinnakkaisia reittejä ajavat laske missään kohdin samoja peuroja. Kaikkiin paikkoihin ei tietenkään pääse autolla, joten joitakin peltokohteita joutuu lähestymään myös jalkaisin. Hyvät katselukiikarit kuuluvat laskijoiden varustukseen. Nähdyt peurat ja havaintopaikka kirjaetaan ylös. Laskentareitin on oltava sen mittainen, että se ehditään kulkea toiseen kertaan juuri ennen pimeän tuloa, jolloin tehdään uusintakirjaus. Laskennan jälkeen verrataan tuloksia naapurilohkon laskijoiden kanssa, koska peurojen siirtymää peltojen välillä tapahtuu yllättävän nopeasti ainakin tiheiden kantojen alueella. Siirtymämäärät vähennetään laskentatuloksesta, muutoin otetaan huomioon paremman laskentakierroksen tulos.

Kevätlaskentaa voidaan olosuhteista riippuen toteuttaa koko seuran alueella tai vain osalla aluetta. Tärkeää on säilyttää vuosittain laskettavien alueiden vertailukelpoisuus, jotta laskennan tuottamaa tietoa voidaan hyödyntää. Laskennan dokumentointi tulee tehdä riittävän tarkasti ja toimittaa tiedot edelleen riistanhoitoyhdistyksen käyttöön.

4. Valkohäntäpeurakannan valikoivan verotuksen periaatteet

Valikoiva verotus, eli tiettyjen ja tietynlaisten yksilöiden metsästys perustuu useisiin syihin. Valikointi voi olla eläinsuojelullista, kuten esimerkiksi vasallista naarasta ei ammuta jotta turvataan vasan selviytymisen, tai tiettyyn kehitykseen tai tavoitteeseen pyrkimistä, esimerkiksi eläinmäärän muuttaminen tai eläinkannan rakenteen muuttaminen.

Verotusta voidaan säädellä monin tavoin, käytössä on esimerkiksi ajalliset rajoitukset metsästysaikojen muodossa, määrälliset rajoitukset pyyntilupineen ja laadulliset rajoitukset ja ohjeet.

Eläinkantojen tilaa voidaan arvioida monin tavoin. Esimerkiksi suomalaiskansalliset erilaiset laskennat, joilla tavoitellaan tietoa laajojen alueiden eläinmääristä. Laskennat soveltuvat parhaiten juuri tiheydeltään pienten eläinmäärien laskemiseen. Toinen tapa arvioida eläinkannan tilaa on trofeiden seuraaminen. Tämä keino on käytössä useimmissa Euroopan maissa ja se kuvaa eläinpopulaation kuntoa ja myös määrää hyvin. Kun eläinpopulaatiossa on parhaassa iässä olevia alfayksilöitä, se takaa myös terveen ja hyväkuntoisen jälkeläistuoton.

Oikeastaan valikoivan verotuksen hyvänä malliesimerkkinä voidaan käyttää eläinpopulaatioita jotka ovat petojen vaikutuksen alaisia. Usein petojen saalistus kohdistuu saalispopulaation heikoimpiin ja populaatiolle vähemmän arvokkaisiin eläimiin. Toisin sanoen nuoret, vanhat, sairaat tai muut yksilöt joilla on epäkäytännöllisiä ominaisuuksia joutuvat saaliiksi, ja terveet parhaassa lisääntymisiässä olevat eläimet säilyvät saalistukselta.

Tavoitteen asettaminen tärkeintä

Verotusta suunniteltaessa kaikkein tärkein asia on tavoiteasettelu, ilman tavoitteita ei voida keinojakaan määrittää. Tavoitellaanko mahdollisimman suurta saalista nyt, tai ehkä parempia saaliita pitkällä ajanjaksoilla? Kannan laadun parantumista tai tuottokyvyn nousua? Valkohäntäpeuran osalta vastuu kannanhoidosta on hyvin pitkälti paikallistasolla ja metsästäjillä. Maa- ja metsätalousministeriö ei ole määrännyt numeraalista kannan määrää per pinta-alayksikkö, vaan kannan tulee olla elinvoimainen ja sillä tasolla ettei siitä aiheudu kohtuuttomia haittoja.

Kuhunkin tilanteeseen sopivaa verotusmallia ei voida niin sanotusti kiveen hakata, mutta laajemmalla alueella pitkäjänteisesti toteutettava verotus johtaa ennen pitkää ainakin kohtuullisen hyviin tuloksiin. Paikallisesti on mahdollista vielä erityisiin menettelyihin ja toimia vaikkapa kunnollisen trofeeerotusmallin mukaan.

Verotuksen suunnittelu

Verotuksen toteuttaminen alkaa suunnittelusta, on tiedettävä vähintään kannan koko ja rakenne, arvioitava tuotto sekä tappiot. Erilaisten kannanarviointimenetelmien avulla saatu tieto kannan koosta ja rakenteesta hyödynnetään, kun arvioidaan valkohäntäpeurakannan tuottoa. On huomioitava, että kannan koosta puhuttaessa normaalisti käytetään määreenä niin sanottua talvikantaa, eli metsästyksen jälkeistä eläinmäärää.

Kun talvikannan koko ja rakenne on tiedossa, voidaan arvioida kannan tuotto. Se tapahtuu yksinkertaisen kertolaskun avulla jossa lisääntymisikäisten naaraiden määrä alueella kerrotaan kahdella. Tämä on keskimääräinen yhden valkohäntäpeuran vasatuotto vuodessa Suomessa.

Nyt on tiedossa lisääntymisikäisten naaraiden ja seuraavan syksyn vasojen määrä. Tähän lisätään edellisvuonna syntyneet eli niin sanotut ylivuotiset eläimet, ja pukit. Näistä on tietysti vähennetty edellisvuoden kuolleisuus sekä metsästyksen viemä osa.

Tiedossa on siis kannan koko välittömästi vasojen syntymän jälkeen. Seuraavaksi tästä vuositasolla suurimmillaan olevasta kannasta vähennetään tappiot, joita valkohäntäpeurakannalle aiheuttavat Etelä-Hämeessä pedoista eniten ilves ja kettu. Liikenne verottaa läpi vuoden, maatalous lähinnä rehun- tai heinänteko aikaan. Lisäksi tappiota aiheuttavat muun muassa talvet, sairaudet ja tapaturmat. Peurakannan liikennekuolleisuus vaihtelee alueittain liikennesuoritteiden ja tiestön laadun mukaan, mutta kuolleisuus voi olla jopa vajaa kymmenen prosenttia talvikannasta. Suurimmillaan olevasta kannasta arvioituna määrä voisi olla reilun viiden prosentin luokkaa.

Maataloudessa tappioita syntyy eniten karjatalousvaltaisilla alueilla joissa viljellään runsaasti rehua tai heinää, näillä alueilla vasatappiot voivat muodostua suuriksi, kun niittokoneet tappavat pelloilla olevia peuranvasoja. Tämä osuus vaihtelee alueittain paljon, mutta lienee Etelä-Hämeessä viitisen prosenttia syntyneistä vassoista.

Kettujen on todettu saalistavan merkittävä osa metsäkauriin vassoista, on todennäköistä, että valkohäntäpeuran vasojen kohtalo on ketun kohdalle osuessa sama. Kettukannan tiheydestä riippuen kettujen tappamiksi kuitenkin joutunee vähintään viidestä kahteenkymmeneen prosenttia vassoista.

Ilveksen saalistusta on tutkittu paremmin metsäkauriin osalta, mutta voidaan kuitenkin arvioida ilvesten saalistuksen vaikutusta myös valkohäntäpeurakantaan. Kaikki ilvekset eivät valkohäntäpeuraa saa saaliikseen, mutta aikuiset urokset ja naaraat voivat olla hyvin tehokkaita metsästäjiä. Verrattuna metsäkauriista saatavaan hyötyyn saaliina peura on tietysti ilvekselle parempi, sillä siinä on enemmän syötävää. Kuitenkin yksi taitava aikuinen ilves saattaa tappaa vuosittain useita kymmeniä peuroja. Nykyisillä tiedoilla ilveksen saalistusmäärä on arvioitava vähintään kahdeksikymmeneksi prosentiksi talvikannasta. Kevään suurimmasta kannasta arvio voi olla reilun kymmenen prosentin luokkaa. Käytännön esimerkit ilvesten ilmestyttyä alueelle kertovat aiemmin noin kuudenkymmenen prosentin verotusta kestäneen kannan kestävänsä nyt ilveksen mukana ollessa noin kolmenkymmenen prosentin verotuksen, vaikka tuottavia naaraita ei ammuttaisi ollenkaan.

Ilves voi aiheuttaa myös välillisesti lisää tappioita liikennekolarien muodossa. Ilvesten saalistus lisää peurojen liikkuvuutta ja nimenomaan paniikinomaista pakenemista. Tätä asiaa ei ole tutkittu ja sitä voi olla vaikea todentaa, mutta käytännön kokemukset antavat viitteitä tällaiseen mahdollisuuteen.

On huomioitava myös mahdollinen muutto joka voi olla muuttoa sisään- tai ulospäin. Sisäänmuutto ei kuitenkaan voi, eikä saa olla perusteena verotuksen nostamiselle yli oman alueen tuoton, ellei kysymyksessä ole esimerkiksi liikennevahinkojen kannalta erityisen hankala alue.

Muuta kuolleisuutta tapaturmien, kovien talvien ja sairauksien osalta voidaan arvioida olevan noin viisi prosenttia kannasta. Pahoina lumitalvina tämän kuolleisuustekijän osuus on arvioitava suuremmaksi.

Metsästysverotus kompensoi muuta kuolleisuutta, mutta se on pyritty yllä olevissa kuolleisuustekijöissä jo huomioimaan kuolleisuutta pienentävänä tekijänä. Kokonaan metsästäättömässä populaatiossa muiden kuolinsyiden osuus on siis suurempi kuin metsästyspaineen alaisessa.

Keväisen kanta-arvion ja siitä vähennettyjen tappioiden jälkeen voidaan arvioida syyskannan ja tavoitteen välistä erotusta, eli osaa joka jää metsästettäväksi. Seuraavan vuoden tavoitteen mukaan määrittelyyn myös millaisia eläimiä metsästetään. Liitteessä 1. on kuvattu esimerkkiseurannan verotussuunnitelma.

Peurakannan rakenne

Suomalaisessa valkohäntäpeurakannassa ongelmat kiteytyvät lähinnä kannan rakenteeseen, joka on perinteisesti ollut niin sanotun lihantuottomallin mukainen, eli mahdollisimman pienestä talvikannasta on pyritty saamaan mahdollisimman suuri lihamäärä seuraavan syksyn jahdissa. Tähän on päästy ampumalla vuosittain lähes kaikki vasat ja urokset ja talvikantaan on jäänyt vain aikuisia naaraita ja jokunen aikuinen uros. Kuitenkin tämän mallin hyödyt esimerkiksi ajatellen liikennevahinkojen määrää ovat vähäiset. Pääosa liikennevahingoista aiheutuu syksyllä, jolloin liikenteessä ovat jo myös nuoret peurayksilöt. Maa- ja metsätalousvahinkoja valkohäntäpeurat eivät juuri laajemmassa mittakaavassa aiheuta.

Ongelmia lihantuottomalli sen sijaan aiheuttaa vääristämällä kannan rakenteen. On olemassa viitteitä ainakin hirvikannan osalta siitä että vähäinen määrä uroksia, joista suurin osa nuoria, aiheuttaa viivästyistä hedelmöitymisessä ja sitä kautta syntymäajankohdassa. Myöhäisestä syntymisajankohdasta seuraava pienikokoisuus ongelmineen seuraa eläintä koko sen elinkaaren. Toinen ongelma muuhun kantaan nähden runsaasta nuorien yksilöiden määrästä on ilveksen saalistuksen helpottuminen. *Vasat ja nuoret ovat ilvekselle helpointa saalista ja näin ollen ilveskanta voi hyvin ja lisääntyy*, kun taas metsästäjä jää nuolemaan näppejään yrittäessään kilpailla ilveksen kanssa samasta saaliista. Metsästäjiä ajatellen nykyinen malli, jossa aikuisia uroksia ei käytännössä ole, on luonnonvarojen alihyödyntämistä. Aikuiset, 6-8-vuotiaat peurapukit ovat saaliina huomattavasti arvokkaampia kuin vuodesta toiseen jatkuva vasojen ampuminen.

Muutoksen mahdollisuus

Vastaavasti totaalisessa trofeemallisessa eläinkannassa on paljon parhaassa lisääntymisessä olevia uroksia. Kanta on elinvoimainen ja se saa aina parhaan mahdollisen geeniperimän, kun vain täysi-ikäiset ja hyväkuntoiset urokset pääsevät lisääntymään. Usein trofeemallilla verotettu kanta on tasaisempi ympäri vuoden ja nuorten yksilöiden suhteellinen hetkellinen määrä ennen jahtikautta ei ole niin suuri.

Täydelliseen trofeemallin verotukseen pääseminen lienee laaja-alaisesti ja ilman pakkokeinoja epärealistinen vaihtoehto, mutta jo parin vuoden aikana toteutettu järkevöitetty verotus saa aikaan näkyviä muutoksia peurakannassa.

Yksinkertaisesti liikkeelle

Hyvä lähtökohta aloitettaessa peurakannan verotuksen järjeistämistä voisi olla seuraavanlainen, jaettu eri sukupuoliin ja ikäluokkiin. Alla oleva säännöstö on hyvin yksinkertainen eikä varmasti sovi jokaiseen tilanteeseen, mutta jo sen avulla päästään kolmessa vuodessa näkemään hyviä tuloksia, ja mikä tärkeintä jokaisen metsästäjän on helppo noudattaa näitä ohjeita.

- ✓ urosvasat: urosvasoja säästetään
- ✓ ylivuotiset urokset: ylivuotisista poistetaan huonot yksilöt, ts. vaikkapa sarvisäännön mukaan
- ✓ vanhemmat urokset: ammutaan selvästi korvienleveyden ylittäneitä yksilöitä, ei muita
- ✓ naarasvasat: verotetaan pieniä vasoja, usein ovat naarasvasoja
- ✓ naaraat: tavoitteen mukaan, eli kannan nousua tavoiteltaessa naaraat tulee säästää

- Esim. liikennekolarialttiissa paikassa naaraita voidaan ampua.
- Myös selvästi vasattomat vanhat naaraat voidaan poistaa.
- On kuitenkin kiinnitettävä erityistä huomiota ilveksen saalistukseen, voi olla että aikuisia naaraita ei voida ampua ollenkaan ilveksen vaikutuksen alaisesta kannasta ilman että kanta kääntyy jyrkkään laskuun!

Yllä olevan verotusmallin mukaan toimittaessa urosten määrä ja keski-ikä nousee jo parissa kolmessa vuodessa ja saaliiksi saatavien eläinten trofeiden laatu paranee merkittävästi. Vastaavaa verotusmallia toteutetaan jo esimerkiksi osassa Läntistä-Uuttamaata ja siitä on saatu erittäin hyviä tuloksia.

Eri verotusmallit käytännössä

Yksikään verotusmalli ei toimi, mikäli siihen ei yksilötasolla sitouduta. Jokainen metsästäjä tekee aina valinnan ollessaan peurapassissa ja laukaistessaan aseensa. Vain sitoutumalla toimimaan yhteisen hyvän eteen päästään tuloksiin, joilla tavoitellaan kaikkien etua. On ymmärrettävä, että säästämällä nyt voi saada tulevaisuudessa enemmän ja parempaa!

Metsästyksen eettisyys ja moraalit tulee huomioida myös verotusta suunniteltaessa. Voidaanko puhua riistanhoidosta tai -ruokinnasta silloin jos jokaisen ruokintapaikan läheisyydessä on vahtimiskoppi? Tulisi myös pyrkiä laajemmalti kestäväseen käytön mukaiseen verotukseen nimenomaan niin, että yritetään hoitaa yhdessä eläimiä ja eläinkantaa. Ei metsästää mahdollisimman paljon naapuriseuran rajalta, se ei ole moraalisesti oikeanlaista verotusta.

Esimerkki 1

Esimerkkilaskelma alueelle "Peuralan kylän Mehtuumiehet":

Seura on asettanut tavoitteekseen peurakannan pienen lisääntymisen ja pukkien keski-ikä nostamisen.

Talvikanta: 30 peuraa (laskettu talvisen ravinnonkulutuksen ja keväällä tehdyn laskennan mukaan), joista lisääntymisikäisiä naaraita 10 kappaletta, ylivuotisia naaraita 7 ja pukkeja 7 sekä vanhempia pukkeja 6 kappaletta.

Kesäkanta on siis 30 aikuista + 10 naaraan vasat, yhteensä 20 yksilöä. Yhteensä siis 50 eläintä.

Vähennetään tappiot ensin koko vasatuotosta:

- 5 % kettu
- 10 % maatalous \Rightarrow 20 vasaa - 15 % = 17 vasaa

Seuraavaksi tappiot koko jäljellä olevasta kannasta:

30 aikuista + 17 vasaa = 47 yksilöä

- 5 % liikenne
- 10 % ilves
- 5 % muu kuolleisuus \Rightarrow 47 yksilöä - 20 % = 37,6 yksilöä.

Syksyiseksi metsästettäväksi kannaksi arvioitiin siis noin 37 yksilöä. Kun tappioista arvioidaan kuhunkin ikäluokkaan kohdistuneet tappiot, voidaan laskea myös millaisia eläimiä voidaan jahtikaudella metsästä.

Aikuisia naaraita on -20 % kuolleisuuden jälkeen jäljellä 8.

Ylivuotisia naaraita on jäljellä 5 ja ylivuotisia uroksia 6 sekä aikuisia uroksia 5 ja vasoja siis loppuosa, eli 13 yksilöä.

Tavoitteen mukaisesti kantaa pyritään hiukan nostamaan ja samalla urosten määrää ja keski-ikä.

Voidaan metsästä seuraavasti:

- 2 ylivuotista naarasta
- 1 ylivuotinen huonosarvinen uros, sarvipiikkisäännön mukaan
- 1 aikuinen uros jonka ikä vähintään 7 vuotta tai ylivuotinen huonosarvinen uros, sarvipiikkisäännön mukaan
- 2 naarasvasaa ja 1 urosvasa

Esimerkki 2

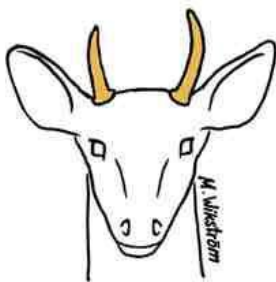
Yksi jo käytössä oleva keino urosten määrän lisäämiseksi ja keski-ikä nostamiseksi on seuraava Mikael Wikströmin ohjeisiin perustuva yksinkertainen säännöstö, joka antaa useammille uroksille mahdollisuudet elää niin kauan että ne saavuttavat täyskasvuisen iän. Jotta useammalla uroksella olisi mahdollisuus saavuttaa täyskasvuisen ikä (n. 6½ v.), ei voida ampua kaikkia näkyville tulevia uroksia. Ennen mahdollisia laukauksia, tarkistetaan sarvien haarautuminen ja sarvien leveys. Menetelmä on hyvin yksinkertainen, eikä vaadi minkäänlaisia tiettyjä taitoja:

- ✓ Jos ainakin toinen sarvipuolisko on haarautumaton, uros voidaan kaataa, koska se on heikosti kehittynyt.
- ✓ Jos molemmat sarvipuoliskot ovat haarautuneet ja sarvien sisäleveys on **pienempi** kuin korvien leveys, uros saa vanheta.
- ✓ Jos molemmat sarvipuoliskot ovat haarautuneet ja sarvien sisäleveys on **selvästi suurempi** kuin korvien leveys, uros voidaan kaataa koska se on "hakkuukypsä". (Urokset joilla on haarautuneet sarvet, kaadetaan vasta kun sarvien sisäleveys on yli 45 cm tai uros on viisivuotias tai vanhempi.)

Määritelmät:

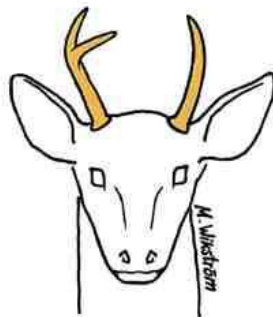
Sarvipuolisko on haarautunut jos sillä on kaksi tai useampi piikki. Piikki on 2,5 cm tai pidempi. Sarvien sisäleveys on sarvipuoliskojen sisäpintojen välinen etäisyys. Korvien leveys on korvakärkien etäisyys toisistaan, aikuisella uroksella hieman yli 40 cm.

mikel.wikstrom@wilt.fi

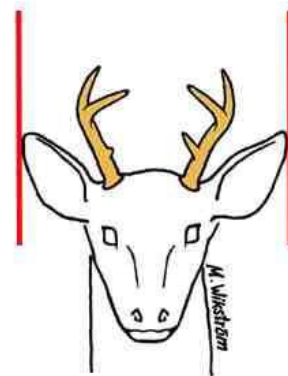
Ainakin toinen sarvipuolisko haarautumaton:

VOIDAAN KAATAA

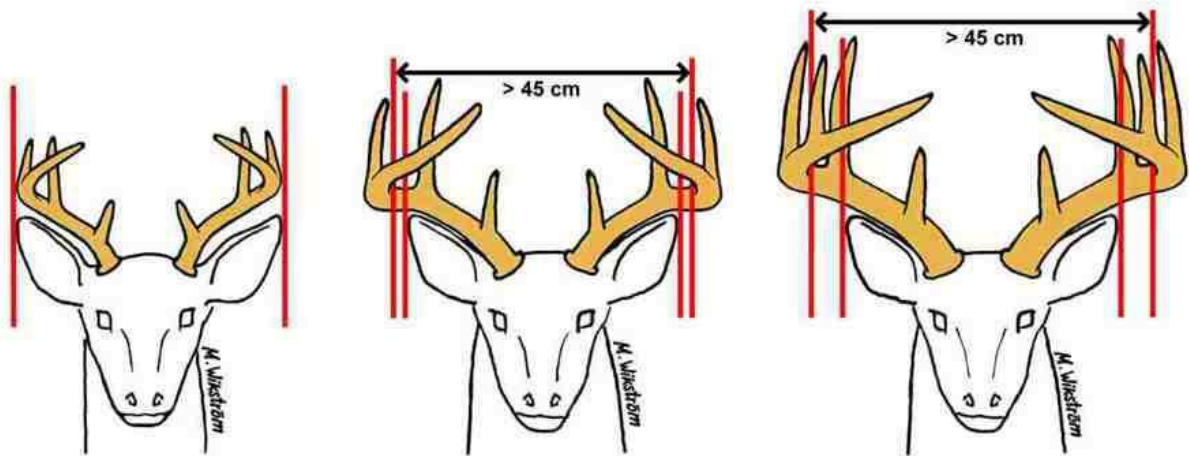
Ainakin toinen sarvipuolisko haarautumaton:

VOIDAAN KAATAA

Molemmat sarvipuoliskot haarautuneet, sisäleveys alle korvien:

EI KAADETA

Molemmat sarvipuoliskot rautuneet, sisäleveys alle korvien:

EI KAADETA

Molemmat sarvipuoliskot haarauneet ja sisäleveys selvästi yli korvien:

VOIDAAN KAATAA

Molemmat sarvipuoliskot haarauneet ja sisäleveys selvästi yli korvien:

VOIDAAN KAATAA

5. Kannanhoidon tavoitteet Etelä-Hämeessä

Etelä-Hämeen valkohäntäpeurakanta on perinteisesti ja vahvasti varsin jakautunut: länsialueen kanta on ollut ja on edelleen merkittävästi itäalueen kantaa vahvempi. Vaihettuminen tapahtuu jyrkästi ja nopeasti toimialueen keskivaiheilla. Kannan arvioidut tiheyserot ovat enimmillään moninkertaisia. Esimerkiksi Urjalan riistanhoitoyhdistyksen alueen keskitiheydeksi arvioitiin metsästyskauden 2011 – 2012 jälkeen noin 30 yksilöä tuhatta metsästyskäytössä olevaa hehtaaria kohden. Samaan aikaan useiden itäalueen riistanhoitoyhdistysten tiheydet olivat luokkaa 1 – 2 yksilöä tuhatta hehtaaria kohden. Vastaavaa jakautumista on nähtävissä esimerkiksi Suomen riistakeskuksen Uudenmaan ja Pohjois-Hämeen alueilla.

Tästä lähtökohdasta on todettava, että yhtenäisen, kannan määrään liittyvän tavoitteen asettaminen Etelä-Hämeessä on epärealistista ja käytännössä mahdotonta. On syytä epäillä, etteivät metsästysoikeuden haltijat voi hyväksyä ja siten sitoutua sellaiseen tavoitteenasetteluun, joka toisi kerralla merkittävää suuruusluokkaa edustavan muutoksen kunkin alueen peurakannan nykytilaan. Sen kaltainen tavoitteenasettelu vaikeuttaisi myös kohtuuttomasti riistanhoitoyhdistysten asemaa jos niiden täytyisi pyyntilupahakemuksia koskevassa lausuntomenettelyssään toimia tavalla, joka varmistaisi yksiselitteisesti asetetun tavoitteen saavuttamisen.

Maa- ja metsätalousministeriön tulosohejauksessa ei myöskään aseta valkohäntäpeuran kannan suuruudelle tavoitetta samaan tapaan kuin esimerkiksi hirven osalta tehdään. Tulosohejaus lähtee siitä, että peurakanta on pysytettävä sellaisena, että sen aiheuttamat vahingot pysyvät kohtuullisina.

Valkohäntäpeurakannan määrällisen tavoitteen asettaminen tapahtuu edellä mainitun perusteella alueellisista ja paikallisista lähtökohdista, jolloin mahdollisten tavoitteiden asettaminen kuuluu ensisijaisesti **riistanhoitoyhdistyksille**.

Alueellisen riistaneuvoston tehtävät määritellään valtioneuvoston asetuksella riistahallinnosta (171/2011), yksi näistä tehtävistä on strateginen suunnittelu ja valmistelu aluetasolla. Alueellinen riistaneuvosto voi näin ollen tarvittaessa ja niin harkitessaan ottaa kantaa valkohäntäpeurakannan määrään liittyvään tavoitteen asetteluun.

Metsästyslain 20 §:n mukaisesti metsästystä on harjoitettava kestävän käytön periaatteiden mukaisesti: kestävän käytön raja olisi tällöin pystyttävä tapauskohtaisesti määrittelemään. Asiaa tulee tarkastella ainakin lajin aluekohtaisen verotuskestävyyden kannalta ja luonnollisesti myös sen aiheuttamien vahinkojen näkökulmasta. Lisäksi voidaan tarkastella muitakin elementtejä, vaikkapa sosiaalisen kestävyyden näkökulmaa. Valkohäntäpeuran verotuksen kestävyysrajaa määriteltäessä on syytä tarkastella, miten asiaa on hirven osalta ohjattu: alin hirvikannan tiheys on määritelty kahdeksi yksilöksi tuhatta hehtaaria kohden ja ylin vastaavasti neljäksi yksilöksi. Liikennevahinkoja lukuun ottamatta on yleisessä tiedossa, että peuran vahinkovaikutukset yksittäistapauksia lukuun ottamatta ovat huomattavasti hirveä vähäisemmät. Liikennevahingot keskittyvät selvästi kaikkein voimakkaimman kannan alueille.

Yleisessä tiedossa on myös se, että ilvesten vaikutus Etelä-Hämeen valkohäntäpeurakantaan on merkittävä ja viime vuosina selvästi lisääntynyt. Tämä on myös otettava huomioon kestävyysrajan määrittelyssä: tällä hetkellä on edelleen varauduttava siihen, että ilvesten aiheuttama saalistus vähentää peurakantaa merkittävästi lähivuosina.

Edelleen voidaan todeta kestävän riistatalouden harjoittamisen näkökulmasta, että monilla eteläisen Hämeen alueilla valkohäntäpeurasaaliit ovat selvästi hirvisaaliita pienempiä, eivätkä näin ollen tarkoituksenmukaisia, saati sitten vertailukelpoisia hirvisaaliiseen nähden.

Toisin kuin kannan määrän suhteen, voidaan valkohäntäpeurakannan laadulliseen kehittämiseen asettaa yleistavoite. Tämä koskee ensisijaisesti pukkikannan keski-ikä nostamista sekä pukkien suhteellisen määrän lisäämistä kannassa ja sitä kautta saatavaa hyötyä. Näin toimien parannetaan kannan ja saaliin laatua sekä vähennetään lisäksi ilveksen kielteistä vaikutusta. Tämä tavoite voidaan asettaa sekä harvan että tiheän kannan alueelle.

TOIMENPITEET

1. Aiemmin mainitun perusteella määritellään valkohäntäpeuran talvikannan kestävyysrajaksi Etelä-Hämeessä 4,0 yksilöä /metsästyskäytössä oleva 1000 hehtaaria.
2. Kestävyysrajan ylittävien riistanhoitoyhdistysten alueella myönnetään valkohäntäpeuraa koskevat pyyntiluvat riistanhoitoyhdistysten lausuntojen mukaisesti, ellei ole erityisiä syitä poiketa tästä.
3. Kestävyysrajan allittavien riistanhoitoyhdistysten alueille myönnetään myös pyyntilupia. Erityisesti huolehditaan siitä, että tarkoituksenmukainen pyynti vahinkojen estämiseksi erikoisviljelmillä tai muilla merkittävillä vahinkokohteilla mahdollistetaan. Heikoimman peurakannan alueella vähennetään tarvittaessa myönnettävää pyyntilupamäärää haetusta määrästä. Lisäksi asetetaan tarvittaessa pyyntilupapäätökseen pyydettyjen peurojen ikää ja/tai sukupuolta koskevia ehtoja kannan elinvoimaisuuden varmistamiseksi. Kaikessa pyyntilupien myöntämiseen liittyvässä joudutaan lisäksi ottamaan huomioon ne veloitteet, joita säännöksistä tai Suomen riistakeskuksen julkisten hallintotehtävien linjauksista seuraa.

4. Edistetään tarkoituksenmukaista peurakannan laadullista verotusta niiden periaatteiden mukaisesti, jotka tämän suunnitelman osiossa 4. on esitetty. Näihin tavoitteisiin pyritään ohjeistamalla pyyntiluvan saajat vuosittain. Metsästystä koskevat suositukset käsitellään vuosittain riistanhoitoyhdistysten huhtikuisilla neuvottelupäivillä.
5. Tämän suunnitelman tavoitteita tarkoituksenmukaisen riistanhoidon ja valkohäntäpeuran kannanarvioinnin osalta edistetään tarvittavan koulutuksen järjestelyillä. Lisäksi kannanhoidollisten tavoitteiden edistäminen on lähivuosien keskeinen teema hirvieläinmetsästyksen johtajien koulutustilaisuuksissa.
6. Tämän suunnitelman seurantaan ja mahdolliseen tarkentamiseen liittyvä ensimmäinen seurantakokous järjestetään kevättalvella 2014 alueellisen riistaneuvoston ja riistanhoitoyhdistysten yhteisessä neuvottelutilaisuudessa.

6. Laillinen, turvallinen ja eettisesti hyväksyttävä metsästys

Valkohäntäpeuran metsästystä koskevat säännökset eivät käytännössä poikkeakaan muiden pyyntiluvanvaraisten hirvieläinten pyyntiä koskevista säännöksistä. Metsästys on pyyntiluvanvaraista ja vähimmäisvaatimus on 500 hehtaarin (hirven osalta 1000 hehtaaria) suuruinen yhtenäinen ja metsästykseseen soveltuva alue, jotta pyyntilupa sen hakijalle voidaan myöntää. Yhden hirvieläimen pyyntilupa oikeuttaa pyydystämään yhden aikuisen eläimen tai kaksi vasaa. Pyyntilupa voidaan ottaa tarkempia määräyksiä pyydystettävien hirvieläinten iästä tai sukupuolesta, jos se on tarpeen hirvieläinkannan tarkoituksenmukaisen hoidon kannalta. Vasalla tarkoitetaan vuotta nuorempaa hirvieläintä. Sellaisia naaraspeuroja, joita vasa seuraa, ei saa ampua.

Pyyntilupahakemus on jätettävä vuosittain riistanhoitoyhdistykselle 30.4. mennessä, riistanhoitoyhdistyksen on annettava hakemuksesta lausuntonsa 15.5. mennessä ja lupaviranomaisena toimivan Suomen riistakeskuksen on ratkaistava hakemus viimeistään 10.8. Metsästyskausi alkaa syyskuun viimeisenä lauantaina ja kestää tammikuun loppuun. Pyyntiluvansaajan on ilmoitettava metsästyksen tuloksesta: ilmoitus on tehtävä seitsemän vuorokauden kuluessa pyyntiluvassa mainittujen eläinten tultua pyydystetyiksi taikka, jos eläimiä on jäänyt pyydystämättä, seitsemän vuorokauden kuluessa rauhoitusajan alkamisesta. Samassa yhteydessä on suoritettava myös pyyntilupamaksu.

Hakijan ollessa tyytymätön Suomen riistakeskuksen tekemään päätökseen, on siitä oikeus valittaa maaseutuelinkeinojen valituslautakuntaan ja useimmissa tapauksissa tarvittaessa edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Metsästyskäytäntöjä koskevat säännökset

Metsästyksessä käytettävien rihlattujen luotiaseiden ominaisuuksista säädetään metsästysasetuksen 16 §: ssä. Valkohäntäpeuran pyynnissä on lisäksi sallittua käyttää haulikon täyteispatruunaa, mutta ei haulipanosta, jonka käyttäminen hirvieläinten osalta on sallittua vain metsäkauriin pyynnissä. Metsästysjousen käyttäminen hirvieläinten pyynnissä on toistaiseksi sallittua vain metsäkaurisjahdissa. Haavoittuneen eläimen lopettamisessa on sallittua käyttää tarkoitukseen soveltuvaa asetta sekä myös keinotekoisia valonlähdettä. Jos peurojen metsästyksessä käytetään ajavaa koiraa, voi sellaisen säkäkorkeus olla enintään 28 cm. Henkilöltä, joka osallistuu hirvieläinten metsästykseseen käyttäen pyynnissä rihlattia luotiasetta, vaaditaan metsästyslain 21 §: n mukainen ampumakoe. Metsästettäessä hirvieläimiä (paitsi hirveä, jonka osalta se ei ole sallittua) haulikolla, ei ampumakokeen suorittamiseen ole säännösten perusteella näin ollen velvoitetta.

Metsästyslain 28 §: n mukaisesti:

Hirvieläimen pyyntiluvan saajan on nimettävä metsästyksen johtaja. Metsästyksen osallistuva henkilö on velvollinen noudattamaan metsästyksen johtajan antamia määräyksiä. Metsästyksen johtaja saa kieltää metsästyksen osallistumisen henkilöltä, joka ei noudata annettuja määräyksiä.

Edelleen metsästysasetuksen 23 §:ssä säädetään:

Kuusipeuran, saksanhirven, japaninpeuran, hirven, valkohäntäpeuran ja metsäpeuran metsästyksen johtajan tulee:

- 1) suunnitella käytännön metsästystapahtumat;
- 2) antaa metsästyksen osallistuville tarvittavat määräykset metsästyksestä ja siinä noudatettavista turvallisuustoimenpiteistä; sekä
- 3) huolehtia, että pyyntiluvan ehtoja ja metsästystä koskevia säännöksiä noudatetaan.

Metsästyksen johtajasta ja varajohtajasta on pyyntiluvan saajan ilmoitettava kirjallisesti ennen metsästyksen alkamista asianomaiselle riistanhoitoyhdistykselle.

Metsästyksen johtajan asema ja tehtävät määritellään säännöksissä kohtuullisen selvästi. Käytännössä tämä tarkoittaa, ettei pyyntiluvanvaraisen hirvieläimen metsästystapahtumaa voi olla ilman, että metsästyksen johtaja tai varajohtaja olisi tietoinen metsästyksen kullusta tai siitä ketkä missäkin pyyntiin ja milloinkin osallistuvat tai ryhtyvät. Erityisesti peurajahdissa, jonka käytännön toteutukset vaihtelevat suuresti, on tällä asialla suuri merkitys.

Varsinkin laajojen yhteislupajärjestelmien tai muutoin metsästysseurakohtaisissa puitteissa silloin kun pyyntilupia on paljon, on varmistuttava menettelyn toimivuudesta. Yleinen tapa tällöin on, että metsästysseurojen peuranpyytäjät jaetaan paikallisiin ryhmiin, joilla sitten on sovitun mukainen pyyntilupamäärä käytössään. Menettely on hyvä ja käytännön toteutuksen kannalta joustava. Tärkeää on näissä järjestelyissä muistaa, ettei metsästäjillä ole oikeutta ryhtyä pyyntiin niin, että siitä ei tiedetä. Myös metsästyksen johtajat ja varajohtajat ilmoittavat toisilleen ja ryhmilleen, että mihin ja milloin ovat menossa peuroja vahtimaan. Tämä on välttämätöntä metsästyksen laillisen toteutuksen uskottavuuden kannalta. Kyse on edelleen turvallisen metsästyksen lisäksi myös metsästäjän omasta turvallisuudesta siinä tilanteessa kun häntä syytä tai toisesta aletaan kaivata pyyntimatkalta kotiin. Etukäteisellä sopimisella, jonka metsästyksen johtaja määräyksellään vahvistaa, voidaan sopia joustavista ilmoitusmenettelyistä, jotka ovat mahdollisia vaikkapa tekstiviestien tai sähköpostien avulla. Säännökset edellyttävät vain sen, että metsästyksen johtaja tai varajohtaja on tietoinen metsästystapahtumasta ja tarpeen vaatiessa voi sitä veloitteensa mukaisesti ohjata ja johtaa. Seuruemetsästyksessä tämä tarkoittaa metsästyksen johtajan tai varajohtajan henkilökohtaista läsnäoloa, yksittäinen metsästäjä voi harrastaa vahtimispyyntiä muutoinkin kunhan mainitut periaatteet toteutuvat.

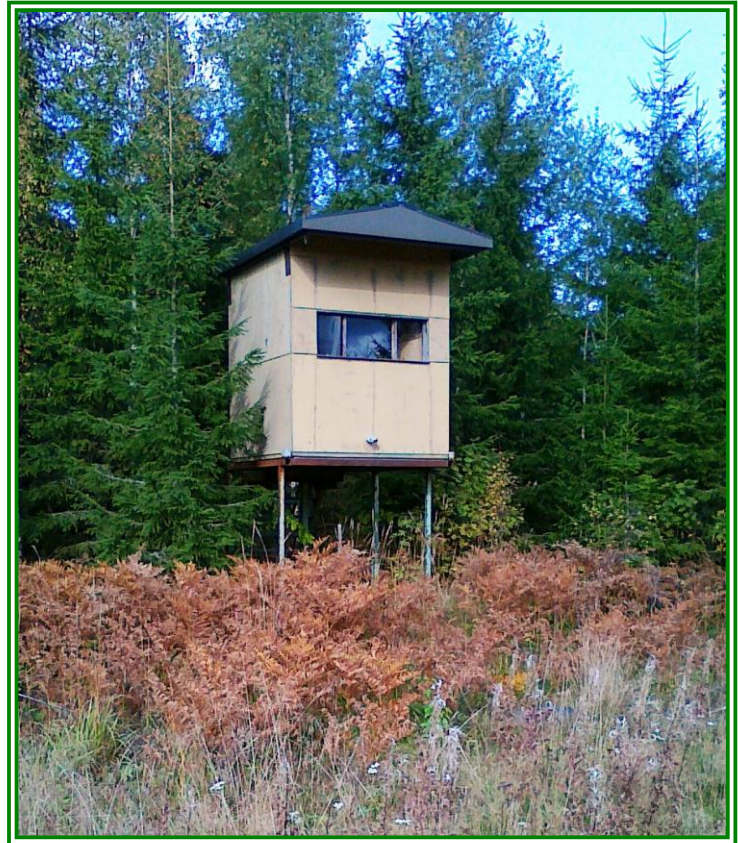
Metsästystä koskevat säännökset ja eräät muut, kuten eläinsuojelusäännökset asettavat rajoja toiminnalle. Säännökset eivät kuitenkaan voi, eikä ole tarkoitustaan, että ne yksityiskohtaisesti kuvaisivat kaiken metsästyksen harjoittamiseen liittyvän menettelyn. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi lumiolosuhteen ottaminen huomioon ajometsästyksissä ajatellen sekä saalista että koiraa. Säännöksemme eivät kiellä metsästäjästä hämärän tai pimeänkään aikana, rajan voi asettaa vaikkapa siihen hetkeen, jolloin ei enää pystytä määrittämään saaliseläimen ikää ja sukupuolta.

Tarkoituksenmukaisen optiikan käyttäminen sekä tarkkailuun että ampumiseen on suositeltavaa. Jos tällaista optiikkaa ei syystä tai toisesta käytetä, on hyväksyttävä ajatus metsästystapahtuman rajaamisesta riittävän valoisein olosuhteisiin. On tunnettua, että metsästäjien kyvyt: tiedot ja taidot vaihtelevat suuresti. Jotkut tunnistavat eläimet erinomaisesti ja toisilta ampuminen onnistuu vaivattomasti kerta toisensa jälkeen lähes tilanteessa kuin tilanteessa. Ennen metsästyksen aloittamista on tietysti varmistettava se, että tarvittaessa paikalle saadaan jäljestämiseen pystyvä koira.

Kaikkeen mahdolliseen ei ole ennakkoon mietittyä vastausta, joten säännösten ja ohjeiden tunteminen sekä sopiminen asioista etukäteen helpottavat erilaisten tilanteiden ratkaisemista.

Valkohäntäpeuran metsästys ajavalla mäyräkoiralla on etenkin peuratiheillä alueilla mielenkiintoinen vaihtoehto perinteisen kyttäsmetsästyksen lisäksi.

Kuvat: Sirpa Kuhlström

Rehukasvituotannon perusteet ja viljelymenetelmät

Riistarehukasvituotannon lähtökohdat ovat vaatimuksiltaan samansuuntaiset verrattuna perinteisen maatalouden kasvituotantoon. Onnistunut riistarehukasvusto saadaan parhaiten aikaiseksi asianmukaisella maanmuokkauksella, maaperän happamuuden ja ravinnetilanteen selvitykseen perustuvilla maaperänyytteillä ja siten oikealla, viljeltävistä rehukasvilajikkeista riippuvalla täsmälannoituksella.

Yleisesti riistapeltojen PH on alhainen ja tilanteen korjaaminen edellyttää hyvää peruskalkitusta ja ajoittaista hoitokalkitusta. Alhainen PH johtuu usein pellon pitkään viljelemättömänä olosta. Riistapeltokäytössä oleva pelto puolestaan happamoituu sen vuoksi että syysmuokkausta ei tehdä sillä rehukasvuston tarkoitus on olla riistan käytettävissä juuri syys- ja talvikautena.

Rikkakasvien ja kasvitautien torjunta asettaa omat haasteensa. Torjunta-aineiden käyttö on kuitenkin mahdollista ainoastaan EU- tukisopimuksettomissa kohteissa. Juolavehnan torjunnassa on ajoittain käytettävä glyfosaatti pohjaisia torjunta-aineita ja esimerkiksi kaalikasvien ns. juurimöhön ehkäisemiseksi sekä maaperän parantamiseksi tulee noudattaa vuoroviljelyä. Samassa kohteessa tulisi viljellä peräkkäisinä vuosina eri lajikkeita ja lajikeseoksia vähintään kolmen vuoden jaksoissa.

Kasvinsuojeluaineiden käyttö on pääsääntöisesti kielletty EU-tukisopimuksissa.

Kuva: Marko Muuttola

Huolellisesti perustetut nurmet apilavaltaisine kasvustoineen parantavat peltopohjan viljavuutta humustaen ja typettäen maaperää. Ajoittainen parin vuoden lepotila parantaa pellon kasvukuntoa ja tarjoaa mahdollisuudet riistarehun talteenottoon. Esimerkiksi niiton jälkeinen puna-apilan odelma tarjoaa peuroille maittavan kasvuston syyskaudelle.

Talven tullen jo lähes loppuun kaluttu riistapello.

Kuva: Marko Muuttola

Riistapellon perustaminen

Riistapelloa perustettaessa on huolehdittava pellon peruskunnostuksesta, hivenlannoituksesta ja kalkituksesta. Huomiota kannattaa kiinnittää myös eri laji- ja lajikevaihtoehtoihin. Erilaiset seokset täyttävät myös EU-tukikelpoiset kriteerit. Apilavaltaisilla heinäkasveilla perustetut riistapellot soveltuvat erinomaisesti korjattavaksi satokasviksi talviruokintaa varten.

Parhaimmillaan riistapellon koko on muutamasta kymmenestä aarista pariin hehtaariin. Laajoilla pelloilla suurin osa sadosta voi jäädä hyödyntämättä. Tilkkutäkkimäisesti sijoitetut pienialaiset pellot tarjoavat vaihtoehtoisia ruokailumahdollisuuksia esimerkiksi petojen saalistuspaineelta. Valkohäntäpeuroille maistuvat apiloiden ja heinä- sekä nurmikasvien lisäksi kaalikasvit. Rehukaali, naattinauris, rehuöljyretikka ja rehurapsi sopivat peuroille perustettaviin riistapelloihin.

Lähes poikkeuksetta riistapellon perustaminen lähtee liikkeelle pellon rikkakasvuston torjunnalla, kyntämisellä ja äestyksellä. Näitä seuraakin sitten varsinainen kylvö, joko koneella tai käsin. Kokeilemisen arvoinen on myös suorakylvömenetelmä, jossa äestyksen jälkeen pellon annetaan rauhassa kasvattaa rikkakasvusto joka käsitellään torjunta-aineella ja kylvetään parin päivän sisällä kylvökoneella. Tämä menetelmä ehkäisee hyvin rikkakasvuston haittaa, sillä riistapeltosiemenet ovat jo itämässä samalla kun pinnassa oleva rikkakasvusto kuoleentuu.

Kylvöajankohdaksi riittää hyvin kesäkuu, varsinaisten kylvötöiden jälkeen. Rukiille ja rehuöljyretikalle sopiva kylvöajankohta ajoittuu vuodesta riippuen elokuun ensimmäisen viikon tuntumaan. Oikein ajoitetulla kylvöllä sato ehtii valmistua syys-lokakuulle. Tuholaisongelmat etenkin kaalikasveille vähenevät merkittävästi kesäkuun puolivälin jälkeen ja sato on runsaimmillaan peurojen varustautuessa talveen.

Riistapellon lannoituksella on merkitystä etenkin kaalikasveja kylvettäessä. Ne tarvitsevat runsaasti ravinteita tuottaakseen mehevän kasvuston.

Aktiiviset riistanhoitajat hyödyntävät osan sadosta keräämällä apilapitoisen rehun joko seiväskuivatuksen kautta latoon tai pyöröpaalamalla, jolloin se on hyödynnettävissä talviruokinnassa.

Kylvömenetelmät

Riistapellon siemenet voidaan kylvää kukin lajike yksin, esimerkiksi parin kolmen koneen levyisinä kais- toina tai jos lohko on pieni niin koko lohko samaa kasvustoa kylväen. Haittapuolena on kasvituholaisten ilmaantuessa yleensä koko kasvuston tuhoutuminen. Kaistoihin kylvettäessä on helpompi seurata mitkä lajikkeet kelpaavat parhaiten ja siten valikoituvat parhaat lajikkeet kunkin alueen riistapelloille.

Seosten etuna on niiden monipuolisuuden lisäksi se että esim. kirppojen ilmestyessä tuho ei ole totaali- nen vaan yleensä kasvustosta kehittyy aina vähintään jokin lajike. Seospellossa ruokaillessaan peurat kuljeksivat hitaasti edeten, napsien suuhunsa mieluisimpia kasveja tai niiden osia.

Monivuotisilla apila- ja heinäpelloilla parannetaan maan laatua sekä ehkäistään tauteja. Nämä sopivatkin mainiosti riistapelloissa noudatettavaan viljelykiertoon.

Maatalouden tukijärjestelmään kuuluvat, valkohäntäpeuroille soveltuvat pellot

☐ Monivuotinen nurmipelto:

- kylvö 30.6. mennessä, kylvettävään heinä- ja nurmikasvi seokseen lisätään enintään 20 % siementen painosta apilakasveja
- sadon saa korjata ja hyödyntää
- nurmipellon päättäminen toisen vuoden jälkeen 31.8. alkaen
- ei kasvinsuojeluaineita
- perustuki 170€/ha/v+ tilatuki ja voidaan maksaa luonnonhaittakorvausta

☐ Riistapelto:

- kylvö 30.6. mennessä, niitto 1.8. jälkeen jolloin sato hyödynnettävissä riistan ruokin- nassa
- ei kasvinsuojeluaineita
- siemenseoksessa oltava vähintään kahta seuraavista lajikkeista: viljat, tattari, aurin- gonkukka, öljypellava, herne, rypsi, rapsi, sinappi, rehukaali, rehurapsi, öljyretikka, re- huhuurikkaat (rehusokerijuurikas, naattinauris tai turnipsi), heinäkasvit ja apilat.
- heinä-apilaseos ei ole hyväksyttävä riistakasvusto vaan seassa on oltava jotakin em. yksivuotista kasvia
- riistapelto voidaan pitää samalla lohkolla yksi tai useampi vuosi
- lohkolle on kuitenkin vuosittain kylvettävä vähintään yhtä yksivuotista riistakasvia, jos jokin monivuotinen kasvi on kylvetty ensimmäisenä vuonna
- perustuki 300€/ha/v+ tilatuki ja voidaan maksaa luonnonhaittakorvausta

☐ Maisemapelto:

- kylvö 30.6. mennessä, niitto 1.8. jälkeen jolloin sato hyödynnettävissä
- ei kasvinsuojeluaineita
- siemenseoksessa on oltava vähintään kahden seuraavan kasvin siemeniä: hunajakuk- ka, auringonkukka, sinimailanen, persianapila, keltalupiini, ruisvirna, ruiskaunokki, malva, kehäkukka, silkkiunikko sekä valko- ja keltamesikkä.
- seokseen lisätään hirvieläimille soveltuvia kasveja
- pohjavesialueille kylvettävässä seoksessa saa olla enintään 20 prosenttia typensitoja- kasveja.
- maisemakasveja voidaan viljellä samalla lohkolla yksi tai useampi vuosi, kasvusto on kylvettävä vuosittain
- perustuki 300€/ha/v+ tilatuki ja voidaan maksaa luonnonhaittakorvausta

☐ Viherlannoitusnurmi:

- kylvö 30.6. mennessä, kylvettävään heinä- ja nurmikasvi seokseen
- lisätään vähintään 20 % siementen painosta apilakasveja
- kasvinsuojeluaineiden käyttö sallittua
- lohko enintään kaksi kasvukautta
- sato hyödynnettävissä

Lisätietoa tukimuotojen hyödyntämisestä osoitteesta:

http://www.maaseutu.fi/attachments/5njOwmLQQ/Peltojen_kaytto_2901.pdf

Rehukasvit valkohäntäpeuroille

HEINÄKASVIT

✚ Yksivuotinen raiheinä

- raiheinästä saadaan satoa vielä myöhään syksyllä, jolloin se kelpaa hyvin myös hirvieläimille
- savimailla yksivuotinen raiheinä kärsii helposti kuivuudesta
- kylvömäärä seoksissa 3-5 kg/ha, kylvösyvyys 1-2 cm

✚ Puna- ja muut apilat

- ei happamille maille (ph alle 5,5)
- lohkolla ei saa olla apilamädälle suotuisia kosteita oloja, ei menesty pelloilla joissa suojaisia metsänreunoja, painanteita tai joissa lumi säilyy pitkään keväällä
- seoksissa suositetaan timoteita, koska se ei kilpaile yhtä vahvasti apilan kanssa kuin nurminata
- erinomainen korjattavaksi talviruokintaa varten
- valkoapilaa käytetään laitumissa, alsikeapila kasvupaikaltaan puna-apilaa vaatimattomampi, persianapila yksivuotinen (talvehtii huonosti)
- kylvömäärä 2-7 kg/ha seoksissa, kylvösyvyys 1-2 cm

✚ Nurminata

- kestää hyvin tauteja ja kuivuutta
- runsaslehtisenä, soveltuu parhaiten laitumiin ja säilöttäväksi
- kylvömäärä seoksissa 4-8 kg/ha, kylvösyvyys 1-2 cm

✚ Timotei

- vaatimaton, sietää hyvin happamuutta, hyvä talvehtimiskyky
- kärsii herkästi kuivuudesta poutivilla mailla, soveltuu jääpolteherkille kasvupaikoille
- ennen korsiintumista kohtuullinen maittavuus
- seoksessa viljellään nadan ja puna-apilan kanssa
- kylvömäärä seoksissa 6-15 kg/ha, kylvösyvyys 1-2 cm

KAALIKASVIT

Kaalikasvit ovat yleisesti vaativampia kuin heinäkasvit. Kaalikasvit ovat lehteviä ja tarjoavat runsaasti ravintoa, osa aina juurta myöten. Parhaiten kaalikasvit menestyvät omina lohkoinaan, mutta niitä voidaan käyttää hyvällä menestyksellä myös seoksissa keskenään tai esimerkiksi kauralla höystettynä.

✚ Rehukaali

- lehtevä ja maittava kaalikasvi
- vaateliias viljeltävä johtuen hitaasta itävyydestä ja kasvusta
- ongelmana rikkakasvit ja varhain keväällä tuhohyönteiset
- tarvitsee menestyäkseen hyvin lannoitetun maan (mieluiten savipitoinen)
- siemenmäärä n.4 kg/ha., kylvösyvyys n.1,5 cm. soveltuu myös seokseen kauran, rehunauriin, rehurapsin ja naattinauriin kanssa (seos esim. kaura n.120kg/ha + kaalikasvit 2-3 kg/ha)

✚ Naattinauris

- nopeasti kehittyvä, satoisa ja maittava kasvi
- kestää hyvin myös huonoja syys-säitä ja yöpakkasia
- myöhäisenä kylvönäkin (30.6.) ehtii kehittyä suureksi jolloin kirpatkaan eivät ole haittana
- siemenmäärä n. 2 kg/ha., kylvösyvyys n.1,5 cm. soveltuu myös seokseen kauran, rehunauriin, rehurapsin ja rehukaalin kanssa

✚ Rehunauris

- kasvattaa suurikokoisen juuren runsaan lehdistön sijaan
- juuri kasvaa suurelta osin maan pinnan päällä jolloin se on peurojen saatavilla
- kestää pakkasia melko hyvin
- siemenmäärä n. 2 kg/ha. kylvösyvyys n.1,5 cm. soveltuu myös seokseen kauran, naattinauriin, rehurapsin ja rehukaalin kanssa

✚ Rehurapsi

- kuten rehukaali, mutta nopeampi kasvamaan
- pakkaset parantavat maittavuutta
- siemenmäärä n. 4 kg/ha., kylvösyvyys n.1,5 cm. soveltuu myös seokseen kauran, naattinauriin, rehunauriin ja rehukaalin kanssa

VILJAKASVIT

✚ Kaura

- yleisin riistapelloissa käytetty kasvi
- maittaa kaikille hirvieläimille
- kaura-herne seos maitta erityisesti peuroille
- siemenmäärä esim. kaura 50kg ja herne 120kg/ha

✚ Ruis

- syysoras peuroille erittäin maittavaa, samoin kuin keväällä lumien sulaessa
- siemenmäärä n. 150 kg/ha

Pinta-alatarve

Riistapellon arvioitu pinta-ala tarve valkohäntäpeuralla on noin 0,05ha/yksilö/vuosi. Koska riistapeltokasvustoja käyttävät useimmiten myös muut riistaeläimet, erityisen tehokkaasti hirvet, on pinta-ala toteutukset syytä mitoittaa hieman yläkanttiin. Muutama hirvi voi syys lokakuulla kuluttaa kuukauden aikana yhden kohteen peurarehut hehtaarin-parin alueelta. Eläinten talvehtimisalueella sijaitseva riistapello on luonteva kohde myös varsinaisen talviruokinnan käynnistämiseksi.

Muut ravintokohteet

Metsäauto- ja tilusteiden sekä ojitusten pientareet tai sähkölinjojen alukset ovat potentiaalisia riistaravinnon tuottokohteita. Kasvillisuutta hallitsevat usein eri pajulajikkeet, pihlajat sekä haavat, maitohorsma ja vadelmikot. Pajujen sekä muiden ”pehmeiden” puulajikkeiden ja pensaiden maittavuutta ja sulavuutta peuraravintona voidaan edistää säännöllisellä vesomisella (raivaussaha tai traktori & niittokone). Nuoret versot ovat haluttua syys- ja talviravintoa.

Talviruokinta

Myös ruokintapaikat tulisi sijoittaa peurojen luontaisille talvehtimisalueille tai niiden välittömään läheisyyteen. Säännöllisten ruokintatoimien suorittamiseksi ruokintapaikkojen saavutettavuus on toisaalta tärkeä yksityiskohta. Valko-häntäpeurat muuttuvat kevättalvella, yleensä viimeistään maaliskuulta alkaen liikehinnässään päiväaktiivisemmiksi saapuen ruokintapaikoille usein jo valoisan aikana Helposti saavutettavat kohteet saattavat kuitenkin olla muun luonnon virkistyskäytön vuoksi häiriöalttiimpia.

Talviruokinta avoimessa maastossa on eläinten ruokailun kannalta tiheikköjä tai umpimetsää parempi vaihtoehto. Valoisat peltoheidot kuten riistapellot, tai muut sopivan päivämakuusuojan ympäröivät aukiot ovat parhaita ruokintapaikkoja (auringon lämpöenergia ja eläinten D – vitamiinituotanto / kalsiumin imeytyminen / luusto ja tulevan kesän sarvien kasvu). Avoimilla ruokintapaikoilla lumipyry saattaa välillisesti haitata ruokintatoimintaa, kun taas ilvesten ylläköt tuottavat harvemmin tulosta, sillä vaara havaitaan useimmiten ajoissa.

Maanomistajan luvalla voidaan paksun lumen aikana helpottaa peurojen liikkumista tekemällä moottorikelkalla tai traktorilla polkuverkostoja päiväoleskelupaikkojen suunnalta ruokintakohteisiin. Valkohäntäpeurat oleskelevat mielellään talvien ruokintapaikkojen läheisyydessä ja käyttävät myös ruokintapaikkojen välisiä uria siirtyessään ruokintapaikalta toiselle.

Suuntaa antavana tiheytenä on valkohäntäpeurojen ruokinnassa pitää noin 1 ruokintapaikka/2-5 km²/määritetty talvinen hoito- ja esiintymisalue. Liikenneöityjen teiden läheisyyttä tulee aina välttää. Eläinten teiden ylityksiä ei silti aina voida estää ja teiden ylitystarve on usein suhteessa ruokinta-paikkojen määrään ja sijaintiin. Teoreettinen etäisyys liikenneöityyn tiestöön (kantateistä alkaen) tulisi ruokintapaikoilta olla vähintään yksi, mieluiten kaksi kilometriä.

Jotta kaikki ruokinnassa olevat yksilöt saisivat haluamansa ravinnon viiveettä, tulisi ruokintapaikalla olla useita rehuntarjontapisteitä, mieluiten noin 5 metrin välein. Tällöin eläimet voivat ruokailla yhtä aikaa ja välttyä vahvempien yksilöiden painostukselta. Vaikka talvi tekee eläimistä sosiaalisempia, ovat vanhemmat peuraurokset usein varsin dominantteja. Tällainen yksittäisen ruokinta-automaatin ”omistaja” pitää tuolta ainokaiselta rehupisteeltä loitolla toiset lajitoverit. Nämä saattavat vuoroaan odotellessa napsia ajankulukseen ympäristöstä ei-toivottuakin kasvillisuutta.

RUOKINNAN ALOITTAMINEN AJOISSA JA LUONTEVASTI

Mikäli talviruokinta aloitetaan, on se syytä käynnistää viimeistään ensilumilta. Tällöin peurojen ruuansulatuselimistölle jää aikaa sopeutua erityisesti valkuaiseltaan luonnonravintoa korkeatasoisemman väkirehun, kuten viljan sulattamiseen. Talviruokinnasta huolimatta valkohäntäpeurat käyttävät jatkuvasti myös luonnonravintoa, joka sisältää enemmän sopivia kuituja ja elintärkeitä kivennäisiä kuin esimerkiksi pelkkä kaura.

Ruokinta tulisi toteuttaa luontevasti, eli on syytä kiinnittää huomio rehujen laatuun sekä tarjontatapoihin ja tavoittaa mahdollisimman monipuoliseen rehustusrakenteeseen. Pienet hirvieläimet valikoivat ravintonsa tarkasti, joten myös rehujen tarjolle asettamistavassa on haasteensa.

Kaukalot ja ruokinta-automaatit soveltuvat lähinnä viljan tai muiden väkirehujen tarjontaan. Muut kuin väkirehut voidaan pääsääntöisesti tarjota puhtaalta lumelta. Lumessa ruokailu on eläimille muutoinkin luonteva, talvinen olotila jossa otetaan sorkat avuksi.

Sorkilla ravintoa kaivetaan ahkerasti esiin syvässäkin hangessa, mustikan varvikoista oraisiin, riistapelloilla naattinauriista rehurapsin- ja -kaalin varsiin. Myös ruokintaheinän syönnissä sorkat auttavat parhaiden makupalojen valikoinnissa. Ruokintalaitteista niin sanottujen heinähäkkien heikko puoli on siinä, että peurat saavat häkkiheinistä jotain irti vain turvallaan ja senkin vähän lähinnä vain heinäpehkon pintakerroksesta. Sorkat eivät tässä taivu avuksi.

Heinähäkit tulisi rakentaa niin kookkaiksi, että ne toimivat heinätarjonnan ohella myös heinävarastona. Tällöin osa heinästä voidaan tarjota varsinkin pakkasjaksoilla suoraan hangelta. Tarjottavan heinän tulisi olla mieluiten puna-apilaa ja runsaasti nurmi- tai niittykasveja sisältävää. Pakkasella hangelta tarjottuna se saa hieman kostuakin paremmin sulavaksi.

NESTEYTYKSESTÄ HUOLEHDITTAVA

Omena, peruna, porkkana, punajuuri tai rehujuurikkaat ovat hiilihydraatti- ja nestepitoisina tärkein osa hyvin rakennettua ruokintaa. Ne neutraloivat luonnonravintoa korkeatasoisemman ravinnon (väkirehut) mahdollisia haittoja. Pitkälle syksyyn niiden tarjonta onnistuu rehukaukaloista. Talven ja pakkasten tullen, hieman lapion kärjellä pilkkoen ja lumeen annostellen ne tulevat parhaiten hyödynnettyiksi.

Lämpötilan laskiessa lumen vesipitoisuus pienenee, jolloin eläimet eivät saa lumesta korkeatasoisen (vilja) ravinnon sulattamiseen edellyttämää nestemäärää. Tämän vuoksi eläinten nestetasapainon säilymiseksi on tarjolla oltava ennen kaikkea neste-, mutta myös kuitupitoista ravintoa kuten apilapitoista heinää tai nurmisäilörehua. Mitä alemmaksi lämpötila laskee, kasvaa ruokailuun käytetty aika nestepitoisen rehun parissa suhteessa väkirehun kuten viljan parissa vietettyyn aikaan.

Nurmisäilörehu on perunan ja juuresten lisäksi edullinen neste-, kuitu- ja kivennäispitoinen lisä talviruokintaan. Siihen soveltuu erinomaisesti maataloudessa käytössä olevalla korjuu- ja paalaustekniikalla talteen otettu, runsaasti nuorta puna-apilaa sisältävä nurmiseos. Puna-apilanurmen perustaminen varta vasten satoisaksi riistapelloksi on kannattava investointi.

Maaseudun mehustamoista kannattaa syksyllä tiedustella kosteutta, kuitua ja energiaa (sokerit) sisältävää omenamehun puristejätettä. Sitä voidaan parannella esimerkiksi sekoittamalla siihen kompostori-hakkurilla silputtua maa-artisokan lehvästöä (myöhään vihreä kasvusto – kivennäispitoinen, raakavalkuainen noin 25 %). Rehu säilötään painorehumenetelmällä sekoittamalla siihen AIV-säilöntäainetta noin 4-6 litraa tuhatta rehukiloa kohti.

Tarjonnan yhteydessä rehuun tulisi sekoittaa hieman ruokintakalkkia (noin 3- 5 %), sillä omenapuristeen sokerit saattavat ryöväätä eläinten elimistöä kalsiumia ja magnesiumia. Myös talviaikainen suolakivien käyttö voi heikentää elimistön kalsiumin tasoa, joten vähäinen ruokintakalkin tarjonta rehun seassa on suotavaa. Suolantarjonnan otollisin aika eläinten aineenvaihdunnan kannalta (mm. karvan vaihto) on kevät-, kesä- ja syyskausi.

VAROVAISUUS VILJAN KANSSA

Viljalajikkeista maittavin on yleensä kaura, joko sellaisenaan tai ns. valssimyllyssä hieman litistettynä. Litistekaura ja sen valkuainen sulaa paremmin kuin kokojyvien. Eläimet pystyvät paremmin kontrolloimaan käyttämänsä kauran määrän. Ruokintaan hakeutuu myös kesken talven väkirehuun tottumattomia yksilöitä ja täten hieman litistetyllä kauralla on havaittu olevan ns. ähkyjä ja muita ruoansulatushäiriöitä ehkäisevä vaikutus.

Pelletöityjä ja rakeistettuja sekä vitaminoituja täysrehuja on markkinoilla. Ne ovat kuitenkin luonnon olosuhteissa herkästi jauhoontuvia. Tämä saattaa aiheuttaa eläimelle syljeneritysongelmia, jolloin märehtimiseen tarpeellista sylkeä entsyymeineen ei ruoansulatuskanavaan erity riittävästi. Seurauksena voi olla vakavia ruoansulatushäiriöitä. Teollisesti valmistetut rehut soveltuvat lähinnä päivittäin tarkasti kontrolloituun rehuhooltoon, esimerkiksi pienten hirvieläinten tarhauksessa.

Tarkkaan ravintonsa valikoivien pienten hirvieläinten (erityisesti metsäkauris) on todettu pelkässä väkirehuruokinnassa käyttävän talvella pötsin neste-, kuitu- ja mahdollisesti myös kivennäistarpeensa tyydyttämiseen ruokintapaikan ympärillä kasvavien varttuneiden kuusten alaoksistojen neulasbiomassaa. Tutkittuun tietoon perustuen tämä on seurausta yksipuolisen väkirehun tarjonnasta (pelkkä kaura tms.).

Rehuhoolto tulisi suorittaa vähintään kerran viikossa. Kuitenkin niin usein, että rehut eivät pääse edes tilapäisesti loppumaan. Myös hygieniasta on huolehdittava säännöllisesti poistamalla pilaantunut, jauhoontunut tai pahoin kastunut rehu ruokinta-automaateista. Lumihangelle ruokittaessa annostelukohteiden vaihto puhtaalle lumelle tulee tehdä riittävän usein ja huomioida rehupisteiden välinen etäisyys (noin 5 m), etteivät papanat putoile ”toisten lautasille”.

Homeisia hedelmiä kuten muutoinkaan pilaantunutta tai muutoin luonnotonta ravintoa ei eläimille tulisi tarjota. Kyseenalaisia ravinnoksi tarjottuja ovat esimerkiksi vanhat leivät jotka sisältävät muun muassa hiivoja. Nämä saattavat sekoittaa eläinten pötsin mikrobitoiminnat ja aiheuttaa niin ikään vakavia ruoansulatushäiriöitä ja eläimen menehtymisen.

RIISTASEURANTA RIISTAPELLOILTA JA RUOKINTAPAIKOILTA

Eläinkannan seurantamahdollisuudet paranevat oikein mitoitettulla ja toteutetulla riistanhoidolla. Verotuksen suunnittelu toteutuksineen on siten realistisemmalla pohjalla. Näillä menetelmillä eläimiä voidaan myös ohjata alueille, missä ne eivät aiheuta vahinkoa maa- ja metsätaloudelle tai liikenteelle.

Riistapellot ja talviruokintapaikat tukevat valkohäntäpeurojen kannanhoidollisen metsästyksen toteutusta. Talviruokinta parantaa kuitenkin samalla myös heikompien yksilöiden selviytymistä ja luontaisten kuolevuus-tekijöiden vähetessä tulee metsästyksen kohdentua myös näihin peurakannan fyysisesti heikompiin yksilöihin.

Talven jälkeinen kuolleisuus on suurimmillaan yleensä huhti- jopa toukokuulla. Ruokintaa tulisi jatkaa vähintään siihen asti kunnes talvilaumat hajaantuvat. Satunnainen tai keskeytetty, varsinkin yksipuolisen viljan varaan rakennettu talviruokinta voi olla valkohäntäpeuroille kuten muillekin pienhirvieläimille ja luonnolle suurempi haitta kuin ruokkimatta jättäminen.

Taulukko:

SUUNTAAN ANTAVA REHUN KULUTUSARVIO TALVIRUOKINNASSA

- riippuen muun ravinnon määrästä ja laadusta / saatavilla oleva luonnonravinto
- orasmaat ja riistapellot, muiden riistaeläinten osuus ja
- rehun hukkaantuminen tai pilaantuminen

Rehukulutusmalli:

Talviruokinta-aika:	marraskuu – huhtikuu (150 vrk)
Ruokinnassa olevat valkohäntäpeura:	25 kpl
Rehukulutus keskimäärin kg / yksilö / vrk:	1 - 2 kg
Rehun kokonaiskulutus yhden yksilön talviruokinnassa:	150 - 300 kg
Rehun kokonaiskulutus / 25 yksilön talviruokinnassa:	3700 - 7 500 kg

Rehulajikkeiden keskinäinen suhde ja kulutus talviruokinnassa:

Rehulajike	noin %	Vähimmäistarve 150 vrk/25 yks kg	Valkohäntäpeura 25 yks noin kg / vrk
Juurekset: peruna, porkkana, omenat yms. nestepitoinen rehu	70	3000	20 - 35
Kaura (myös litistekaura)	20	750	5 - 10
Nurmisäilörehut, apilaheinä	10	300	2 - 5
Yhteensä	100	noin 4000	noin 30–50

Kuva: riistakamera Suomen riistakeskus, Laitiala

Valkuais-, kuitu- ja kivennäispitoinen puna-apilaheinä ja juurekset talvella suoraan hangelta tarjoiltuna – sorkat otetaan avuksi jos lunta tuprutanut rehujen päälle.

*Siilomallinen peuraläppäri–valssimyllyssä hie-
man litistettyä kauraa pudotetaan annostelu-
luukusta kulutuksen mukaisesti syöttökauka-
loon. Riippulaudoitus estää rehun kastumisen
ja lintujen sisäänmenon. Peuranaaraat ja vasat
oppivat totutteluvaiheen jälkeen nopeasti
käyttämään ruokintalaitetta. Vastaava ruokin-
ta-automaatti toimii myös kaurilla.*

Ruoka maistuu – peura tai kauris.

Kuvat: Ilkka Ala-Ajos

LIITE 2 Valkohäntäpeurasaalis Etelä-Hämeessä riistanhoitoyhdistyksittäin 2011 – 2012

Alue	Pyyntilupia	Saalis - Aikuinen				Saalis - Vasa				Saalis		Pyyntilupien käyt- töaste
		Uros	Naaras	Yhteensä	Uros-%	Uros	Naaras	Yhteensä	Uros-%	Yhteensä	Vasa-%	
	<i>kpl</i>	<i>yksilöä</i>	<i>yksilöä</i>	<i>yksilöä</i>	%	<i>yksilöä</i>	<i>yksilöä</i>	<i>yksilöä</i>	%	<i>yksilöä</i>	%	%
Forssa-Tammela	473	100	71	171	58,5	136	113	249	54,6	420	59,3	62,5
Hattula-Kalvola	548	132	82	214	61,7	108	98	206	52,4	420	49	57,8
Hauho-Tuulos	72	15	7	22	68,2	3	2	5	60	27	18,5	34
Hausjärvi- Riihimäki	94	7	0	7	100	12	4	16	75	23	69,6	16
Hämeenlinna	53	8	1	9	88,9	9	5	14	64,3	23	60,9	30,2
Janakkala	240	48	40	88	54,5	45	50	95	47,4	183	51,9	56,5
Jokilääni	500	125	78	203	61,6	155	152	307	50,5	510	60,2	71,3
Loppi	343	85	42	127	66,9	77	73	150	51,3	277	54,2	58,9
Renko	140	35	15	50	70	33	21	54	61,1	104	51,9	55
Urjala	1127	223	227	450	49,6	383	324	707	54,2	1157	61,1	71,3
Läntinen	3590	778	563	1341	58	961	842	1803	53,3	3144	57,3	62,5
Asikkala	37	7	4	11	63,6	3	4	7	42,9	18	38,9	39,2
Lahden seutu	183	32	20	52	61,5	27	17	44	61,4	96	45,8	40,4
Lammi	30	10	5	15	66,7	14	9	23	60,9	38	60,5	88,3
Padasjoki	67	14	7	21	66,7	3	7	10	30	31	32,3	38,8
Itäinen	317	63	36	99	63,6	47	37	84	56	183	45,9	44,5
Etelä-Häme	3907	841	599	1440	58,4	1008	879	1887	53,4	3327	56,7	61

**Arvioidut riistanhoitoyhdistyskohtaiset
valkohäntäpeuratiheydet 2012, YKS. / 1000 ha**
(suluissa edellinen vuosi)

KANTA-HÄME

Forssa-Tammela	5,8 (6,7)
Hattula-Kalvola	11,2 (9,3)
Hauho-Tuulos	1,6 (1,0)
Hausjärvi-Rki	6,4 (4,7)
Hämeenlinna	3,1 (6,6)
Janakkala	8,7 (9,3)
Jokilääni	12,7 (14,2)
(Humppila, Jokioinen, Ypäjä)	
Lammi	3,1 (2,5)
Loppi	10,0 (8,4)
Renko	8,6 (8,3)

PÄIJÄT-HÄME

Asikkala	1,1 (0,9)
Lahden seutu	1,8 (2,1)
(Hämeenkoski, Hollola, Kärkölä, Lahti, Nastola)	
Padasjoki	1,3 (1,6)

PIRKANMAA

Urjala	30,2 (26,4)
--------	-------------

**ETELÄ-HÄME:
peuroja
metsästysalue
keskitiheys**

**4922 (4656) yks.
698 035 ha (701 797 ha)
7,1 yks. / 1000 ha (6,6)**

